

Νεοελληνική Γλώσσα

Γ' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

Τόμος 3ος

ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ

Ελένη Κατσαρού,

Φιλολόγος Εκπ/κός Β/θμιας Εκπαίδευσης

Αναστασία Μαγγανά, *Γλωσσολόγος*

Αικατερίνη Σκιά, *Φιλολόγος*

Βασιλική Τσέλιου,

Φιλολόγος Εκπ/κός Β/θμιας Εκπαίδευσης

ΚΡΙΤΕΣ-ΑΞΙΟΛΟΓΗΤΕΣ

Ευαγγελία Θωμαδάκη,

Επ. Καθηγ. του Δημοκρίτειου Παν/μίου Θράκης

Αριστείδης Δουλαβέρας, *Σχολική Σύμβουλος*

Βιολέττα Λέκκα, *Φιλολόγος, Εκπ/κός Β/θμιας Εκπ/σης*

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΣΗ

Αντώνιος Νικολόπουλος, *Εικονογράφος-Σκισσογράφος*

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ

Φωτεινή Κουκούτση, *Φιλολόγος*

ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΥΠΟΕΡΓΟΥ

ΚΑΤΑ ΤΗ ΣΥΓΓΡΑΦΗ

Χριστίνα Αργυροπούλου, *Σύμβουλος Π.Ι.*

ΕΞΩΦΥΛΛΟ

Αχιλλέας Δρούγκας, *Ζωγράφος*

ΠΡΟΕΚΤΥΠΩΤΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ

ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ

ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ

ΓΙΑ ΜΑΘΗΤΕΣ ΜΕ ΜΕΙΩΜΕΝΗ ΟΡΑΣΗ

Ομάδα Εργασίας Υπουργείο Παιδείας, Δια Βίου

Μάθησης και Θρησκευμάτων

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Ελένη Κατσαρού Αναστασία Μαγγανά
Αικατερίνη Σκιά Βασιλική Τσέλιου

ΑΝΑΔΟΧΟΣ ΣΥΓΓΡΑΦΗΣ
ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ

Νεοελληνική Γλώσσα

Γ' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

Τόμος 3ος

**Γ' Κ.Π.Σ. / ΕΠΕΑΕΚ II / Ενέργεια 2.2.1 / Κατηγορία
Πράξεων 2.2.1.α: «Αναμόρφωση των προγραμμάτων
σπουδών και συγγραφή νέων εκπαιδευτικών πακέτων»**

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ

Μιχάλης Αγ. Παπαδόπουλος
Ομότιμος Καθηγητής του Α.Π.Θ Πρόεδρος του
Παιδαγωγ. Ινστιτούτου

**Πράξη με τίτλο: «Συγγραφή νέων βιβλίων και
παραγωγή υποστηρικτικού εκπαιδευτικού υλικού με
βάση το ΔΕΠΠΣ και τα ΑΠΣ για το Γυμνάσιο»**

Επιστημονικός Υπεύθυνος Έργου
Αντώνιος Σ. Μπομπέτσης
Σύμβουλος του Παιδαγωγ. Ινστιτούτου

Αναπληρωτής Επιστημ. Υπεύθ. Έργου
Γεώργιος Κ. Παληός
Σύμβουλος του Παιδαγωγ. Ινστιτούτου

Ιγνάτιος Ε. Χατζηευστρατίου

Μόνιμος Πάρεδρος του Παιδαγ. Ινστιτ.

**Έργο συγχρηματοδοτούμενο 75% από το Ευρωπαϊκό
Κοινωνικό Ταμείο και 25% από εθνικούς πόρους.**

Γ1

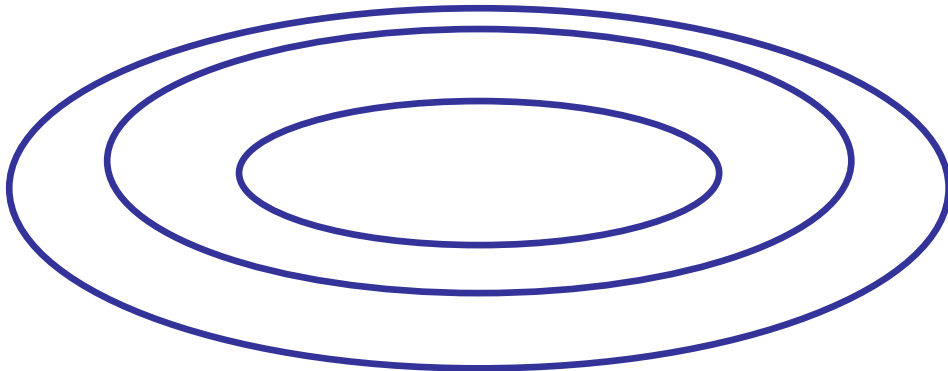
Υπώνυμα

Ακούω και μιλώ

1. Διαγράψτε το στοιχείο που δεν ταιριάζει με τα υπόλοιπα:
Γιατροί Χωρίς Σύνορα, Διεθνής Αμνηστία, Ευρωπαϊκή Ένωση, Ερυθρός Σταυρός
 - Βρείτε έναν όρο που περιέχει όλα τα στοιχεία που απέμειναν.
2. Αντιστοιχίστε κάθε στοιχείο σε έναν κύκλο.

Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις

Action Aid Action

Aid Ελλάς

Μαθαίνω ότι:

- ▶ Υπάρχουν λέξεις ή φράσεις των οποίων η σημασία συμπεριλαμβάνεται μέσα στην έννοια μιας άλλης λέξης ή φράσης. Αυτές οι λέξεις λέγονται **υπώνυμά** της.
Π.χ. γιατρός - παιδίατρος

3. Βέβαια, μία λέξη μπορεί να έχει πολλά υπώνυμα. Βρείτε υπώνυμα της λέξης έγχορδα.

Διαβάζω και γράφω

1. Στο κείμενο 4 βρήκαμε τις λέξεις: τρόφιμα, ασθένειες, λαών. Γράψτε όσα περισσότερα υπώνυμα αυτών των λέξεων μπορείτε.
2. Στο ίδιο κείμενο βρήκαμε τις λέξεις: ασθένειες, πείνα, αμάθεια, παιδική εργασία. Ποιας λέξης υπώνυμα μπορείτε να τις θεωρήσετε όλες αυτές;

Γ2

Ορισμός

Ακούω και μιλώ

1. Αναφέρετε και γράψτε στον πίνακα όλες τις περιπτώσεις εθελοντικής δράσης που γνωρίζετε στην Ελλάδα και στον κόσμο.
2. Συζητήστε ποια είναι τα κοινά γνωρίσματα όλων αυτών των εθελοντών και των δράσεων που αναπτύσσουν.
3. Διαβάστε παρακάτω πώς ορίζει το λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας του Γιώργου Μπαμπινιώτη τη λέξη εθελοντισμός και σκεφτείτε: όλες οι δράσεις που αναφέρατε προηγουμένως μπορούν να περιληφθούν στην περιγραφή της έννοιας που δίνει το λεξικό και γιατί; • Ποιες προϋποθέσεις εκπληρώνουν;

εθελοντισμός (ο) η οργανωμένη προσφορά υπηρεσιών στο κοινωνικό σύνολο χωρίς την απαίτηση ανταλλάγματος.

4. Έχοντας υπόψη σας τον ορισμό της λέξης εθελοντισμός που διαβάσατε προηγουμένως, σκεφτείτε αν οι παρακάτω περιπτώσεις μπορούν να ενταχθούν στην έννοιά του.

- α. Ένας νεαρός βοηθάει έναν ηλικιωμένο που δυσκολεύεται να επιβιβαστεί στο λεωφορείο.**
- β. Μια ομάδα συγχωριανών έρχεται να μας βοηθήσει στον τρύγο. Την άλλη βδομάδα θα πάμε εμείς στα δικά τους αμπέλια.**
- γ. Ένας διάσημος γιατρός εργάζεται στο νοσοκομείο της πόλης μας και έχει θεραπεύσει εκατοντάδες ασθενείς.**

5. Ποιες από τις προϋποθέσεις που θέτει ο ορισμός δεν εκπληρώνονται σε καθεμία από τις παραπάνω περιπτώσεις;

Μαθαίνω ότι:

- ▶ Ο ορισμός μιας λέξης-έννοιας είναι η ακριβής και σαφής περιγραφή της σημασίας ή των σημασιών της, έτσι ώστε να ξεχωρίζει από κάθε άλλη λέξη-έννοια.**
- ▶ Ορίζοντας μια έννοια, δεν την ξεχωρίζουμε μόνο, αλλά ταυτόχρονα και τη συνδέουμε με κάποιες άλλες έννοιες,
π.χ. Για να οριστεί ο εθελοντισμός:
α. χρησιμοποιήθηκε η έννοια/λέξη υπηρεσία, της οποίας ο εθελοντισμός είναι υπώνυμη και**

β. χρειάστηκε να προσθέσουμε τη φράση «χωρίς απαίτηση ανταλλάγματος», για να την ξεχωρίσουμε από άλλα είδη υπηρεσιών και για να συμπληρωθεί ο ορισμός.

► Ο ορισμός μάς βοηθάει:

α. να **ταξινομήσουμε**, να συσχετίσουμε μια λέξη με άλλες λέξεις,

β. να **συνειδητοποιήσουμε** το σύνολο των πραγμάτων που περιλαμβάνονται στην έννοια της λέξης,

γ. να **χρησιμοποιήσουμε** σωστά τη λέξη.

Κείμενο 7 [Μη κυβερνητικές οργανώσεις]

Κατηγορούμε συχνά την ανθρωπότητα πως, ενώ τον τελευταίο αιώνα έχει επιτελέσει τεράστια επιστημονική και τεχνολογική πρόοδο, στον τομέα της ηθικής έχει μείνει πίσω.

Υπάρχει κάτι που αντικρούει αυτή την άποψη: η δημιουργία και παρουσία, στο δεύτερο του αιώνα μας, των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων (NGOs – Non Government Organizations). Πίσω από αυτά τα αρχικά κρύβονται πασίγνωστες κινήσεις όπως η Γερην Πις, η Διεθνής Αμνηστία, οι Γιατροί χωρίς Σύνορα και οι Γιατροί του Κόσμου, το Παρατηρητήριο των Συμφωνιών του Ελσίνκι, η Ομάδα για την Προστασία των Μειονοτήτων κ.ά. [...]

Οι οργανώσεις αυτές λέγονται μη κυβερνητικές, γιατί δεν εξαρτώνται από κυβερνήσεις (ευτυχώς – η ανεξαρτησία είναι προϋπόθεση για τη σωστή λειτουργία τους). Οι πόροι είναι από εισφορές μελών, δωρεές, ιδρύματα και διεθνείς οργανώσεις. Η συνολική

προσφορά τους είναι εντυπωσιακή: έχουν σώσει εκατομμύρια ζωές, έχουν προστατέψει πολλές χιλιάδες ανθρώπων από βασανιστήρια και καταπίεση, έχουν βελτιώσει σημαντικά την ποιότητα ζωής.

Εδώ στην Ελλάδα τις αντιμετωπίζουμε περίεργα: Όταν η Διεθνής Αμνηστία και το Παρατηρητήριο του Ελσίνκι καταγγέλλουν παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στην Τουρκία, γράφουμε την είδηση στην πρώτη σελίδα. Όταν οι ίδιες οργανώσεις διαμαρτύρονται για καταπίεση των Μαρτύρων του Ιεχωβά, των Σλαβόφωνων ή των Μουσουλμάνων στην Ελλάδα, είναι ανθελληνικές και πληρωμένες από ξένα κέντρα. Ουσιαστικά μας ενοχλεί η ανεξαρτησία τους: θα τις θέλαμε με το μέρος μας (όπως και όλες τις άλλες εξουσίες) και ξεχνάμε ότι αυτό θα καταργούσε αυτόματα το διεθνές τους κύρος.

Είμαι υπερήφανος που ανήκω στις περισσότερες από αυτές τις οργανώσεις. Πιστεύω πως ο σεβασμός στα ανθρώπινα δικαιώματα, ενιαία και αδιαπραγμάτευτα, είναι η μόνη ιδεολογία που μας απέμεινε – αλλά και η μόνη που μας χρειάζεται.

Φιλικά, Νίκος Δήμου
www.ndimou.gr

Διαβάζω και γράφω

1. Από τις παρακάτω ομάδες διαγράψτε το στοιχείο που δεν ταιριάζει:

τρένο, αεροπλάνο, καράβι, ταξίδι

φόβος, χαρά, δικαιώματα, θυμός

Δώστε έναν τίτλο σε κάθε ομάδα λέξεων. • Προσπαθήστε να ορίσετε με όσο το δυνατό μεγαλύτερη ακρίβεια καθεμιά από τις λέξεις της κάθε ομάδας.

• Στους ορισμούς των λέξεων της κάθε ομάδας υπάρχει κάποια κοινή λέξη; • Ποια είναι και γιατί;

2. Αντλώντας στοιχεία από το κείμενο 7 γράψτε έναν ορισμό για τις ΜΚΟ που θα μπορούσε να περιληφθεί σε ένα ερμηνευτικό λεξικό.

3. Ο συγγραφέας του κειμένου 7 αναφέρεται στα ανθρώπινα δικαιώματα. Προσπαθήστε να γράψετε έναν ορισμό για την έννοια αυτή. • Χρησιμοποιήστε τις σχετικές σας γνώσεις από τα μαθήματα της Ιστορίας και της Κοινωνικής και Πολιτικής Αγωγής.

Κείμενο 8 [Δεν τη βλέπεις...]

Η φτώχεια είναι σαν τη ζέστη.
Δεν τη βλέπεις, την αισθάνεσαι.

1.200.000.000
άνθρωποι ζουν κάτω από το όριο της απόλυτης φτώχειας. Το αισθάνεσαι;

Στον αναπτυσσόμενο κόσμο η ζωή είναι ένας αγώνας για την καθημερινή επιβίωση. Το φάρμακο που θεραπεύει την πείνα, την εξοθλίωση, τις αρρώστιες και την έλλειψη οικονομικών πόρων δεν είναι ούτε η αδιαφορία, αλλά ούτε και η ελεημοσύνη. Η ACTIONAID μάχεται για έναν κόσμο απαλλαγμένο από την ανέχεια και την εξαθλίωση δημιουργώντας τις προϋποθέσεις, τόσο σε τοπικό όσο και σε διεθνές επίπεδο, που θα επιτρέψουν στους φτωχούς ανθρώπους να ξεπεράσουν τα προβλήματά τους.

act:onaid
Ελλάς

**Η φτώχεια είναι σαν τη ζέστη.
Δεν τη βλέπεις, την αισθάνεσαι**

1.200.000.000

**άνθρωποι ζουν κάτω από το όριο της φτώχειας.
Το αισθάνεσαι;**

Στον αναπτυσσόμενο κόσμο η ζωή είναι αγώνας για την καθημερινή επιβίωση. Το φάρμακο που θεραπεύει την πείνα, την εξαθλίωση, τις αρρώστιες και την έλλειψη οικονομικών πόρων δεν είναι ούτε αδιαφορία, αλλά ούτε και ελεημοσύνη. Η ACTIONAID μάχεται για ένα κόσμο απαλλαγμένο από την ανέχεια και την εξαθλίωση δημιουργώντας τις προϋποθέσεις, τόσο σε τοπικό όσο και σε διεθνές επίπεδο, που θα επιτρέψουν στους φτωχούς ανθρώπους να ξεπεράσουν τα προβλήματά τους.

actionaid
Ελλάς

**Ενημερωτικό φυλλάδιο της Actionaid Ελλάς,
Οκτώβριος-Δεκέμβριος 2003**

Ακούω και μιλώ

- 1. Τι είδους κείμενο είναι το 8 και ποιος είναι ο σκοπός του;**
- 2. Υπάρχουν στο κείμενο 8 φράσεις που φαίνονται εκ πρώτης όψεως σαν ορισμοί; Ποιες;**

- 3. Γιατί δεν αποτελούν ορισμούς οι φράσεις αυτές;**
- Ποιες προδιαγραφές των ορισμών δεν εκπληρώνουν;

Διαβάζω και γράφω

1. Προσπαθήστε να γράψετε έναν ορισμό για τη λέξη φτώχεια. Ο ορισμός σας να περιλαμβάνει όλα τα αναγκαία στοιχεία για να περιγραφεί η σημασία της λέξης και μόνο αυτή.
2. Βρείτε από τρία διαφορετικά μαθήματα που διδάσκεστε ορισμούς λέξεων και γράψτε τους στο τετράδιο σας.
3. Μελετήστε τους ορισμούς αυτούς και αναζητήστε:
 - α. τη γενικότερη έννοια στην οποία εντάσσεται η κάθε λέξη που ορίζεται
 - β. με τη βοήθεια ποιων άλλων εννοιών ορίζεται σε κάθε περίπτωση το ζητούμενο.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΛΟΓΟΥ

Ακούω και μιλώ

1. Πώς θα ερμηνεύατε το παρακάτω σκίτσο;
 - Συζητήστε το μήνυμά του με τους συμμαθητές σας.
 - Ύστερα από τη συζήτηση τι λεζάντα θα βάζατε στο σκίτσο;

ΣΧΟΛΕΙΟ

Σκίτσο από το βιβλίο Σχολείο χωρίς σύνορα. Μαθητικά γυμνάσματα στα ανθρώπινα δικαιώματα, Παύλος Χαραμής (επιμ.), Κέντρο Μελετών και Τεκμηρίωσης (ΚΕΜΕΤΕ) της ΟΛΜΕ, ΟΕΔΒ, 2000

2. Λίγες μέρες πριν από τον Αντικαρκινικό Έρανο βρήκαμε στον Τύπο την παρακάτω δημοσίευση. Πώς κρίνετε το συνδυασμό λόγου εικόνας που επιχειρείται στη δημοσίευση;

- Εξυπηρετεί αποτελεσματικά το σκοπό της;
- Πώς θα σχεδιάζατε εσείς την αφίσα του εράνου για την ερχόμενη χρονιά; Συζητήστε στην τάξη τις ιδέες σας.

**Χαρίστε του το μέλλον
χωρίς καρκίνο!**

**δώστε
& σώστε**

**ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟΣ ΑΝΤΙΚΑΡΚΙΝΙΚΟΣ
ΕΡΑΝΟΣ
22 ΜΑΡΤΙΟΥ – ΑΠΡΙΛΙΟΥ 2004**

Διαφημιστική καταχώριση στον Τύπο, 2004

- 3. Η Ελληνική Αντικαρκινική Εταιρεία θα κάνει τον ετήσιο αντικαρκινικό έρανο. Για το λόγο αυτό έστειλε στους διαχειριστές των πολυκατοικιών μια επιστολή με την οποία τους παρακαλεί να ενημερώσουν όλους τους ενοίκους της πολυκατοικίας τους για τον έρανο.**
- Αν ήσασταν εσείς στη θέση του διαχειριστή, πώς θα απευθυνόσασταν στους γείτονές σας και με ποια λόγια θα προσπαθούσατε να τους πείσετε ότι αξίζει να προσφέρουν όσο περισσότερα χρήματα μπορούν;
 - Αναπαραστήστε στην τάξη τη σκηνή αυτή.
- 4. «Δυο πεπιοθήσεις από έντονη βίωση ρίχνουν τον ίσκιο τους στην ύπαρξή μου. Η πρώτη, πως ο κόσμος είναι ένα ανεξήγητο μυστήριο γεμάτο πόνο, η δεύτερη, πως γεννήθηκα σε μιαν εποχή πνευματικής παρακμής. Τις ξεπέρασα όμως και τις δυο αυτές πεπιοθήσεις, με το συλλογισμό, που μ' οδήγησε ως την ηθική επιβεβαίωση του κόσμου και της ζωής, τη βασισμένη στο σεβασμό της ζωής. Χάρη σ' αυτή την επιβεβαίωση η ζωή μου απέκτησε θεμέλιο και σκοπό».**

Τάσος Αθανασιάδης, Αλβέρτος Σβάιτσερ,
Ο ποιητής της χριστιανικής δράσης,
εκδ. Βιβλιοπωλείον της Εστίας, 1998

- α. Από ποιες απαισιόδοξες σκέψεις ξεκινάει ο συγγραφέας;**
- β. Πώς αποκτάει τελικά η ζωή του «θεμέλιο και σκοπό»;**
- γ. Συζητήστε στην τάξη αν συμφερίζεστε τις αρχικές απαισιόδοξες σκέψεις του.**
- δ. Η διέξοδος που προτείνει στο τέλος ο συγγραφέας πώς θα μπορούσε να εφαρμοστεί σήμερα στην καθημερινή ζωή;**

Διαβάζω και γράφω

- 1. Δείτε παρακάτω πώς εκφράζουν δύο ποιητές την ιδέα της αλληλεγγύης και της συνεργασίας στον κόσμο. • Μπορείτε να γράψετε κι εσείς μερικούς στίχους πάνω στο ίδιο θέμα;**

Μισό μήλο εμείς,
άλλο μισό
ο απέραντος κόσμος.
Μισό μήλο εμείς,
άλλο μισό οι άνθρωποι.
Μισό μήλο εσύ,
άλλο μισό εγώ
εμείς...

Ναζίμ Χικμέτ

«Όταν κι ένας από μας απουσιάζει αργεί ένα χρόνο
ο κόσμος...»

Γιάννης Ρίτσος

- 2. Προσδιορίστε ένα κοινωνικό ή περιβαλλοντικό πρόβλημα που θεωρείτε σημαντικό για την περιοχή σας και για το οποίο θα άξιζε να αναπτύξετε εθελοντική δράση. • Αναζητήστε στο Διαδίκτυο με λέξεις-κλειδιά ή σε άλλες πηγές τους φορείς εκείνους που δραστηριοποιούνται στο θέμα που σας ενδιαφέρει. Επιλέξτε έναν φορέα και απευθυνθείτε σ' αυτόν. • Περιγράψτε το πρόβλημα που σας απασχολεί και ζητήστε τη συνεργασία του για την αντιμετώπισή του.**

Για να αξιολογήσετε τα κείμενά σας, ελέγξτε αν:

- η επιλογή του προβλήματος είναι αιτιολογημένη,
- η περιγραφή είναι σαφής και ακριβής και αποφεύγει τις υπερβολές και τους υψηλούς συναισθηματικούς τόνους,
- χρησιμοποιείται σωστά ο υποταγμένος λόγος,
- τα κείμενα έχουν ύφος και μορφή αντίστοιχα προς το είδος της επιστολής που ζητιέται.

3. Χωριστείτε σε ομάδες και αναζητήστε στα βιβλία άλλων μαθημάτων (π.χ. Ιστορίας, Κειμένων Νεοελληνικής Λογοτεχνίας, Κειμένων Αρχαίας Ελληνικής Γραμματείας) ή αντλήστε από την προσωπική σας εμπειρία ή από το Διαδίκτυο (π.χ. στη διεύθυνση www.anthropos.gr) περιπτώσεις συμπαράστασης και αλληλεγγύης ανάμεσα σε λαούς, κοινωνικές ομάδες ή άτομα. Αφού παρουσιάσει η κάθε ομάδα συνοπτικά μια περίπτωση ανθρώπινης αλληλεγγύης, να εξηγήσει πώς αυτή επηρέασε την εξέλιξη της κατάστασης. Τέλος, με υποθετικούς συλλογισμούς (αν... τότε...) να περιγράψει πώς θα μπορούσαν να είχαν εξελιχτεί τα πράγματα, αν έλειπε η δράση αυτή. Μπορείτε να δημοσιεύσετε τα κείμενά σας στην ιστοσελίδα του σχολείου σας.

Διαθεματική εργασία

- ▶ Σε συνεργασία με το σύμβουλο Επαγγελματικού Προσανατολισμού και τον καθηγητή Πληροφορικής σχεδιάστε μια έρευνα για να διαπιστώσετε κατά πόσο οι νέοι της ηλικίας σας διαλέγουν το μελλοντικό τους επάγγελμα λαμβάνοντας υπόψη το κριτήριο της

κοινωνικής προσφοράς. Μπορείτε να χρησιμοποιήσετε οποιαδήποτε μέθοδο έρευνας (π.χ. ερωτηματολόγιο, συνεντεύξεις). Επεξεργαστείτε στη συνέχεια με τη βοήθεια του Μαθηματικού σας τα στοιχεία που θα έχετε συγκεντρώσει και απεικονίστε τα με διαγράμματα. Σχολιάστε τα ευρήματά σας σε ένα σύντομο κείμενο. Αναρτήστε το αποτέλεσμα της εργασίας σας στον πίνακα ανακοινώσεων του σχολείου σας.

ΑΣ ΘΥΜΗΘΟΥΜΕ

ΤΙ ΜΑΘΑΜΕ Σ' ΑΥΤΗ ΤΗΝ ΕΝΟΤΗΤΑ

- ▶ Οι φράσεις που περιέχουν χρονικές ενδείξεις είναι απαραίτητες σε πολλά είδη κειμένων και ιδιαίτερα στα αφηγηματικά.
- ▶ Ένας τρόπος, για να δείξουμε το χρόνο, είναι οι προτάσεις.
- ▶ Σύνδεσμοι που χρησιμοποιούμε για να δηλώσουμε το ταυτόχρονο.....
.....
το προτερόχρονο:
.....
το υστερόχρονο:
.....
- ▶ Ένα ζευγάρι προτάσεων, στο οποίο η μία πρόταση αποτελεί όρο για να ισχύσει η άλλη, είναι ένας
- ▶ Στους παρακάτω υποθετικούς λόγους βάζω ✓ στο σωστό:

– Αν έρθεις, θα περάσουμε καλά.

ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟ

ΑΝΤΙΘΕΤΟ ΤΟΥ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΥ

– Αν είχες έρθει, θα περνούσαμε καλά.

ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟ

ΑΝΤΙΘΕΤΟ ΤΟΥ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΥ

▶ Η λέξη είναι υπώνυμο της λέξης ζώο. Γιατί;

▶ Για να ορίσουμε μια λέξη:

α. πρέπει να την εντάξουμε

β. πρέπει να προσθέσουμε κάποια ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της που την από τις άλλες λέξεις που εντάσσονται στην ίδια γενικότερη έννοια.

7η ενότητα

ΤΕΧΝΗ: ΜΙΑ ΓΛΩΣΣΑ ΓΙΑ ΟΛΟΥΣ, ΣΕ ΟΛΕΣ ΤΙΣ ΕΠΟΧΕΣ

Σ' αυτή την ενότητα:

- Θα μελετήσουμε τους τρόπους με τους οποίους δηλώνουμε τα **αποτελέσματα** ενός γεγονότος ή την **αντίθεση** ανάμεσα σε δύο γεγονότα.
- Θα ασκηθούμε στη χρήση των **αποτελεσματικών** και των **εναντιωματικών** δευτερευουσών προτάσεων.
- Θα μιλήσουμε για ένα σχήμα λόγου, τη **μετωνυμία**.
- Θα συζητήσουμε για την **Τέχνη** και τους **καλλιτέχνες**, αλλά και για το ρόλο που παίζει η Τέχνη **στη ζωή κάθε ανθρώπου**.
- Θα κρίνουμε από **αισθητική** άποψη όσα συνθέτουν το **περιβάλλον** μας και **θα εκφραστούμε** καλλιτεχνικά με διάφορα μέσα.

Κείμενο 1 Για το τραγούδι

Το τραγούδι είναι μια μαγική στιγμή κι εγώ ένας πανηγυριώτης μάγος εκπρόσωπος σας –αφού γεννήθηκα τον ίδιο καιρό με σας και μες στον ίδιο χώρο–, που θα φωτίσω τις κρυφές κι αθέατες γωνιές σας, θα σας εκπλήξω, θα σας γεμίσω ερωτήματα και μελωδίες που ίσως γενούν δικές σας και θα μεταφερθούν στο σπίτι σας, έτσι που να κοπεί ο ύπνος σας και να χαθεί για πάντα –αν είναι δυνατόν– ο εφησυχασμός σας. Κι αν μην μπορείτε να με τραγουδήσετε. Μήπως τάχα μπορείτε να εξαφανίσετε ένα πουλί ή να το φανερώσετε μέσ' απ' το φόρεμα ή από το μαντήλι σας; Κι όμως δεν το ξεχάσατε κι ούτε θα το ξεχάσετε σ' όλη σας τη ζωή. Και θα το λέτε στα παιδιά σας έτσι όπως το πρωτοείδατε κάποια φορά από ένα μάγο σ' ένα πανηγύρι – καθώς και το τραγούδι μου. [...]

Το τραγούδι μου είναι μια μυστική πηγή, μια στάση πρέπουσα και ηθική απέναντι στα ψεύδη του καιρού μας, ένα παιχνίδι ευφάνταστο μ' απρόβλεπτους κανόνες, μια μελωδία απρόσμενη που γίνεται δική σας, δεμένη αδιάσπαστα με άφθαρτες λέξεις ποιητικές και ξαναγεννημένες. Και μην ξεχάσετε. Σαν φύγετε από δω, δεν σας ανήκει παρά μονάχα το αίσθημα, η σκέψη και τα ερωτήματα, που ολόκληρο το βράδυ σας μετέδωσα μέσ' απ' τη μουσική μου. Σε μένα απομένει το τραγούδι, η μαγική στιγμή μου, που είναι μια εξαίσια απάντηση

αρκεί να με ρωτήστε. Ρωτήστε με λοιπόν. Κι ύστερα σας παρακαλώ σωπάστε! Γιατί θα τραγουδήσω!

Μάνος Χατζιδάκις, Ο καθρέφτης και το μαχαίρι,
εκδ. Ίκαρος, 1995

Ερωτήσεις κατανόησης

- 1** Τι κοινό έχει ο καλλιτέχνης με τον «πανηγυριώτη μάγο»;
- 2** Ποιο «κέρδος» αποκομίζει ο ακροατής της μουσικής, σύμφωνα με τον καλλιτέχνη – συγγραφέα του κειμένου;

Κείμενο 2 [Οι τέχνες]

Αν και υπάρχουν πολλές και διάφορες διαιρέσεις της τέχνης που έχουν γίνει από φιλοσόφους και αισθητικούς, η πιο συνηθισμένη διαίρεση της καλλιτεχνικής δραστηριότητας, αυτή που όλοι ξέρουμε, ξεχωρίζει τις τέχνες ανάλογα με τα εκφραστικά μέσα που χρησιμοποιούν: Λογοτεχνία – Θέατρο – Μουσική – Χορός – Ζωγραφική – Γλυπτική – Αρχιτεκτονική – Κινηματογράφος.

Πάνος Πετρίτης, Αλφαβητάριο αισθητικής για μεγάλους, Εισαγωγή στις βασικές αρχές της αισθητικής και της τέχνης, εκδ. Σύγχρονη εποχή, 1992 (διασκευή)

Ερώτηση κατανόησης

- Ποιο ή ποια εκφραστικά μέσα χρησιμοποιεί καθεμιά από τις τέχνες που αναφέρονται στο κείμενο;

Κείμενο 3 [Τέχνες και τεχνάσματα]

Ο νους όμως για να υλοποιήσει τη σκέψη του και τις ιδέες του αναγκάζεται να μεταχειρίζεται τεχνάσματα ώστε να υπερπηδήσει τα εμπόδια της ύλης, να της δώσει μορφή και να εκφραστεί. Με τέχνασμα ο τροχός υπερνικά την τριβή, με τέχνασμα ο στρατηγικός ελιγμός υπερνικά την αντίσταση του εχθρού, με τέχνασμα μιμητικό παριστάνει η ζωγραφική τα φαινόμενα, η γλυπτική ανδριάντες. Με τέχνασμα έκλεψε ο Προμηθέας τη φωτιά από τους θεούς για να σώσει τους ανθρώπους.

Η τέχνη λοιπόν του ανθρώπου, όσο και αν αποβλέπει στο απόλυτο, αναπτύσσεται στο πεδίο του δυνατού. Γι' αυτό το έργο της δεν είναι μόνον προϊόν της φαντασίας αλλά και της τεχνικής εμπειρίας. Ο Παρθενών συντίθεται ως ναός της θεάς αλλά, για να ανεγερθεί και να κατανικήσει τη βαρύτητα, χρειάζεται τεχνάσματα στατικά και οπτικά. Αφότου όμως το πέτυχε, εκφράζει αξίες και θέλγει τους ανθρώπους. Ίδια και η ποίηση, για να εκφράσει το άφατο, χρειάζεται τεχνάσματα, μύθους, εικόνες, ποιητικές μεταφορές, μέτρα και ρυθμούς που θα αποτινάξουν τη λήθη και τη νοητική δυσκαμψία των λέξεων έτσι ώστε να τις καταστήσουν ορχούμενες, ζωντανές φωνές συμβολικές. Ο καλλιτέχνης δεν μπορεί να κάμει τίποτε περισσότερο, διότι δεν είναι ο δημιουργός του κόσμου. Είναι δημιουργός «κόσμων εν κόσμω», αλλά αυτό είναι χάρισμα μεγάλο και θαυμαστό.

Π. Α. Μιχαηλός, Αισθητικά θεωρήματα, τόμ. Ι, Ίδρυμα Παναγιώτη και Έφης Μιχαηλός, 1989

Ερωτήσεις κατανόησης

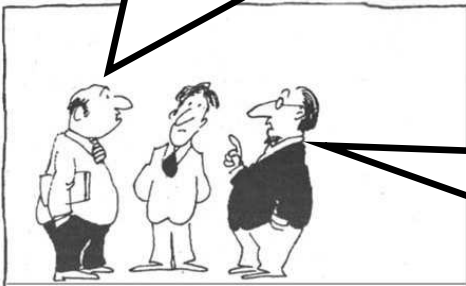
1 Ποιες είναι -σύμφωνα με το συγγραφέα- οι δύο προϋποθέσεις για τη δημιουργία ενός έργου τέχνης;

2 Ποιο ρόλο παίζουν τα τεχνάσματα στην τέχνη; • Μπορείτε να αναγνωρίσετε τεχνάσματα πίσω από τις εντυπωσιακές σκηνές ταινιών που έχετε δει στον κινηματογράφο ή στην τηλεόραση; • Ποιο αισθητικό αποτέλεσμα έχουν και ποια συναισθήματα γεννούν σε σας ως θεατές;

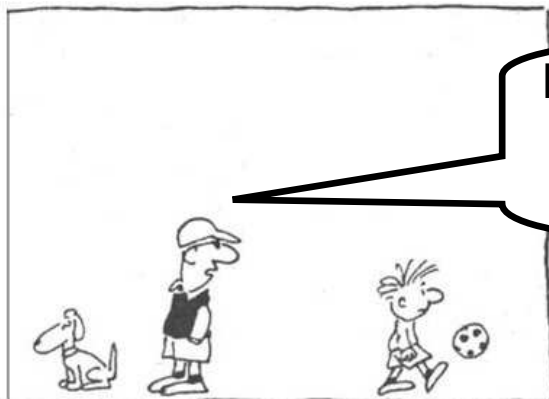
Κείμενο 4 [Συζητώντας για... την τέχνη]

Η ΑΓΟΡΑ ΠΙΝΑΚΩΝ ΕΙΝΑΙ ΜΙΑ
ΚΑΛΗ ΕΠΕΝΔΥΣΗ!

ΟΧΙ! ΟΧΙ! ΓΙΝΕ ΧΟΡΗΓΟΣ
ΣΥΝΑΥΛΙΩΝ ΚΑΙ
ΠΑΡΑΣΤΑΣΕΩΝ!
ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΑ
ΣΥΜΦΕΡΕΙ ΚΑΛΥΤΕΡΑ!

ΚΑΤΣΕ ΡΕ Ν' ΑΚΟΥΣΟΥΜΕ, ΝΑ
ΞΕΣΤΡΑΒΩΘΟΥΜΕ! ΜΙΛΑΝΕ
ΓΙΑ ΤΕΧΝΗ!

Κώστας Μητρόπουλος, «Άγρια μωρά», εφημ. ΤΑ ΝΕΑ,
2004

Ερωτήσεις κατανόησης

- 1** Τι είναι ένας χορηγός; Αναζητήστε τις σημασίες των λέξεων χορηγός και σπόνσορας και συζητήστε το ρόλο που μπορούν να παίξουν τα πρόσωπα αυτά στην υπόθεση της τέχνης.
- 2** Τα λόγια του πιτσιρίκου στο σκίτσο φανερώνουν μια παρανόηση. Ποια είναι αυτή;

B

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΕΝΑΝΤΙΩΜΑΤΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

B1

Αποτελεσματικές προτάσεις

Ακούω και μιλώ

- 1.** «Ο νους όμως για να υλοποιήσει τη σκέψη του... και να εκφραστεί»: Βρείτε το απόσπασμα στο κείμενο 3.
 - Ποιο είναι το αποτέλεσμα της χρησιμοποίησης τεχνασμάτων;
 - Βρείτε και υπογραμμίστε το τμήμα του κειμένου που δηλώνει ακριβώς αυτό το αποτέλεσμα.
- 2.** Αναζητήστε στο ίδιο κείμενο άλλο απόσπασμα, το οποίο περιέχει δύο στοιχεία που συνδέονται με σχέση αιτίας-αποτελέσματος.
- 3.** Ποια λέξη χρησιμοποιείται για να συνδεθούν το αίτιο και το αποτέλεσμα στα αποσπάσματα των δύο προηγούμενων δραστηριοτήτων;
- 4.** «θα σας γεμίσω ερωτήματα... ο εφησυχασμός σας»: Βρείτε το απόσπασμα στο κείμενο 1. Σ' αυτό υπάρχουν δύο που.
 - Ποιο από τα δύο σας φαίνεται να

λειτουργεί όπως το αναφορικό που, το οποίο μελετήσαμε στην 4η ενότητα; • Σε ποια λέξη αναφέρεται αυτό το αναφορικό που; • Το άλλο που του αποσπάσματος αναφέρεται σε κάποια συγκεκριμένη λέξη; • Τι νομίζετε ότι εκφράζει; • Δοκιμάστε να το αντικαταστήσετε με κάποια άλλη λέξη, χωρίς να αλλάξετε το νόημα.

Μαθαίνω ότι:

- ▶ Ένας τρόπος για να δηλώσουμε τις **συνέπειες** ή τα **αποτελέσματα** ενός γεγονότος είναι οι δευτερεύουσες αποτελεσματικές προτάσεις.
- ▶ Οι δευτερεύουσες αποτελεσματικές προτάσεις εισάγονται με τους συνδέσμους *ώστε, που, και* *ώστε να*, και είναι επιρρηματικές.

Κείμενο 5 Σειρήνες – Οδυσσέας

Γιάννης Γαΐτης, Σειρήνες - Οδυσσέας (1980) στο Εθνική Πινακοθήκη, 100 χρόνια, Τέσσερις αιώνες ελληνικής ζωγραφικής, Εθνική Πινακοθήκη και Μουσείο Αλέξανδρου Σούτζου, Αθήνα 2001

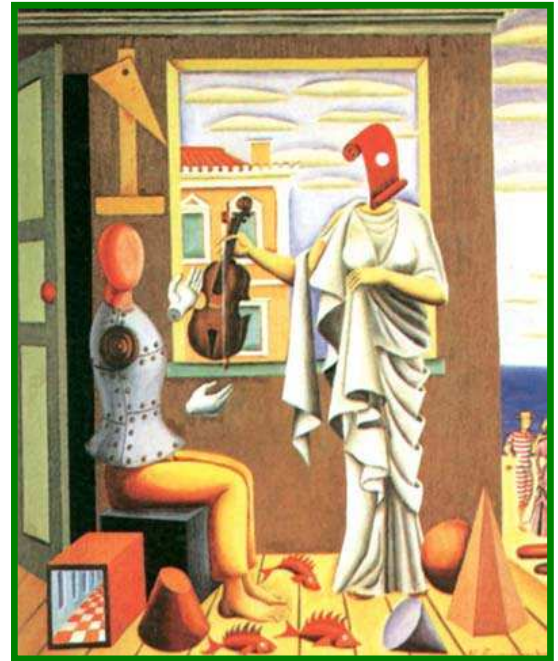

Κείμενο 6 Ποιητής και μούσα

Νίκος Εγγονόπουλος Ποιητής και μούσα (1938), στο Εθνική Πινακοθήκη, 100 χρόνια, Τέσσερις αιώνες ελληνικής ζωγραφικής, Εθνική Πινακοθήκη και Μουσείο Αλέξανδρου Σούτζου, Αθήνα 2001

Διαβάζω και γράφω

1. Μελετήστε τα κείμενα 5 και 6 και αντιστοιχίστε τις αιτίες με τα αποτελέσματα στον παρακάτω πίνακα:

Αιτίες		Αποτελέσματα	
α.	Ο Οδυσσέας είναι δεμένος στο κατάρτι.	1.	Η εποχή είναι απροσδιόριστη.
β.	Οι ναύτες κωπηλατούν με όλη τους τη δύναμη.	2.	Δεν υποκύπτει στη γοητεία των Σειρήνων.
γ.	Ο ζωγράφος ανακατεύει στην εικόνα στοιχεία αρχαία και σύγχρονα.	3.	Απομακρύνονται γρήγορα.
δ.	Τα πρόσωπα λείπουν.	4.	Η εικόνα παραξενεύει το θεατή.
ε.	Ο χώρος είναι γεμάτος με όργανα και γεωμετρικά σχήματα.	5.	Θυμίζει εργαστήριο ζωγράφου.

2. Συνδέστε τις ίδιες προτάσεις με τέτοιο τρόπο, ώστε η έμφαση να δίνεται στο αποτέλεσμα.
3. Συνδέστε τις ίδιες προτάσεις με άλλο τρόπο, ώστε η έμφαση να δίνεται στην αιτία. • Κάντε και όλες τις απαραίτητες αλλαγές.
4. Παρατηρήστε προσεκτικά τους δύο πίνακες (κείμενα 5 και 6) και διατυπώστε τις κρίσεις σας με τρόπους ανάλογους με αυτούς που χρησιμοποίησατε στις δύο προηγούμενες δραστηριότητες.

Διαπιστώνω ότι:

- ▶ Σε μια **σχέση αιτίου – αποτελέσματος** ο κάθε ομιλητής μπορεί να δώσει έμφαση στο ένα ή στο άλλο (στην αιτία ή στο αποτέλεσμα) επιλέγοντας τον κατάλληλο τρόπο διατύπωσης (δηλαδή την κατάλληλη δευτερεύουσα πρόταση)
π.χ. Μερικές ταινίες στον κινηματογράφο με έχουν γοητεύσει τόσο που δε θα τις ξεχάσω ποτέ.
Μερικές κινηματογραφικές ταινίες δε θα τις ξεχάσω ποτέ, επειδή με έχουν γοητεύσει.

B2

Εναντιωματικές προτάσεις

Κείμενο 7 Ελληνικό Θέατρο Σκιών: Φιγούρες από φως και ιστορία

Θυμόσοφος, σκωπτικός, αιχμηρός, εγωιστής, ανατρεπτικός, μηδενιστής, κατατρεγμένος, παράδοξα αξιοπρεπής μολονότι θεόφτωχος, όλα μαζί σε ένα κωμικό πλαίσιο είναι ο Καραγκιόζης που εξακολουθεί

και σήμερα να συγκινεί και να ασκεί και στις νεότερες γενιές τη μυστήρια και πάντα ισχυρή γοητεία του.

Αν και για τους караγκιοζοπαίχτες ο λόγος είναι το κυρίαρχο στοιχείο, οι φιγούρες δεν παύουν να αποτελούν το σημαντικότερο συστατικό του εμποπτικού μέρους της παράστασης. Οι πρώτες φιγούρες φτιάχτηκαν από χαρτόνι. Το κατάλληλο κόψιμο και κοπίδιασμα δημιουργούσε κενά περιγραφικά των ανατομικών και ενδυματολογικών χαρακτηριστικών. Με την παρεμπόδιση του φωτός από το χαρτόνι και το πέρασμά του από τα κενά προβαλλόταν η σκιά της φιγούρας στο λευκό πανί. Αργότερα τοποθετήθηκαν χρωματισμένα διαφανή χαρτιά στα κενά του κοπιδιάσματος, που διευρύνθηκαν, ώστε να προσφέρουν τη ζωντάνια των χρωμάτων.

Οι φιγούρες είναι αρθρωτές, ώστε να εξυπηρετείται η κίνηση, με συνήθεις αρθρώσεις στη μέση και στα πόδια και ορισμένες φορές με πολλαπλές αρθρώσεις στο ένα χέρι, σταθερό χαρακτηριστικό της φιγούρας του Καραγκιόζη. Από τα ίδια υλικά και με ανάλογη τεχνική κατασκευάζονταν και τα σκηνικά του θεάτρου σκιών. Παρίσταναν, συνήθως, αριστερά της οθόνης την καλύβα του Καραγκιόζη και δεξιά το Σεράι, αν και αργότερα παρουσίασαν μεγαλύτερη ποικιλία και απεικόνιζαν και πολυτελή σπίτια, κάστρα, εκκλησίες, βουνά κ.ά.

Η απήχηση του Καραγκιόζη στο ευρύ κοινό, τα πρώτα 20 χρόνια του εικοστού αιώνα, ήταν τέτοια, ώστε πολλοί εκδότες να επεκτείνουν τις δραστηριότητες τους και στον τομέα του θεάτρου σκιών, είτε γιατί κάποιοι ήθελαν να διαβάσουν ένα έργο που τους εντυπωσίασε, είτε γιατί, ιδίως τα παιδιά, ήθελαν να το παραστήσουν. Τα φυλλάδια που κυκλοφόρησαν είχαν τη μορφή

γραπτού σεναρίου με τα πρόσωπα του έργου, την περιγραφή της σκηνής και τους διαλόγους και αποτέλεσαν σημαντικό συστατικό της λαϊκής κουλτούρας.

Ελληνικό Θέατρο
Σκιών, Φιγούρες από
φως και ιστορία,
ενημερωτικό φυλλάδιο
του Ε.Λ.Ι.Α., 2004 (διασκευή)

Ακούω και μιλώ

1. Το θέατρο σκιών ανήκει στις λεγόμενες παραστατικές τέχνες (θέατρο, κινηματογράφος, χορός). Βρείτε στο κείμενο 7 όλες τις λέξεις που προσιδιάζουν στο πεδίο αυτών των τεχνών.
2. Στην πρώτη παράγραφο του κειμένου 7 ο Καραγκιόζης χαρακτηρίζεται «παράδοξα αξιοπρεπής». Σε τι οφείλεται αυτή η παραδοξότητα; • Ποια λέξη του κειμένου την ερμηνεύει/την αιτιολογεί; • Υπογραμμίστε τη λέξη που συνδέει τα δύο χαρακτηριστικά του Καραγκιόζη που παρουσιάζονται ως αταίριαστα.
3. Στην αρχή της δεύτερης παραγράφου του κειμένου 7 διατυπώνεται η άποψη ότι «οι φιγούρες δεν παύουν να αποτελούν το σημαντικότερο συστατικό του εποπτικού μέρους της παράστασης». Διατυπώνεται κάποια επιφύλαξη ή αντίθεση στην άποψη αυτή; • Με ποια πρόταση; • Υπογραμμίστε τις λέξεις με τις οποίες εισάγεται αυτή η πρόταση.
4. Με τις ίδιες λέξεις που υπογραμμίσατε στην προηγούμενη δραστηριότητα εισάγεται μια πρόταση στο κείμενο 2. Εντοπίστε την και συζητήστε ποια λογική

σχέση συνδέει το περιεχόμενο της με αυτό της κύριας πρότασης του κειμένου.

5. Αντικαταστήστε το «Αν και», με το οποίο εισάγεται η πρώτη πρόταση του κειμένου 2, με όποιες άλλες λέξεις νομίζετε ότι μπορούν να αποδώσουν το ίδιο νόημα και να διατηρήσουν την ίδια σχέση με την κύρια πρόταση του κειμένου.

Μαθαίνω ότι:

- ▶ Ένας τρόπος για να εκφραστεί **αντίθεση** ή **εναντίωση** προς ένα γεγονός ή ένα ενδεχόμενο είναι οι **δευτερεύουσες εναντιωματικές προτάσεις**.
- ▶ Οι **δευτερεύουσες εναντιωματικές προτάσεις** εισάγονται με τους συνδέσμους: ενώ, μολονότι, αν και, και ας, παρόλο που κ.λπ., και είναι **επιρρηματικές**.

Διαβάζω και γράφω

Με αφορμή το κείμενο 7, σας δίνονται παρακάτω ορισμένες διαπιστώσεις, οι οποίες μπορούν να συνδεθούν αντιθετικά:

α.	Ο κινηματογράφος και η τηλεόραση κυριαρχούν στη ζωή του σύγχρονου ανθρώπου.	1.	Το θέατρο σκιών επιβιώνει.
β.	Η ζωή του Καραγκιόζη είναι πάντα δύσκολη.	2.	Οι παραστάσεις προκαλούν το γέλιο του θεατή.
γ.	Στις μέρες μας το θέατρο σκιών δε βρίσκεται στην ακμή του.	3.	Πάντα εμφανίζονται νέοι δημιουργοί-καραγκιοζοπαίχτες.
δ.	Πρόκειται για θέατρο που βασίζεται στο φως και τη σκιά.	4.	Σήμερα η σκηνή του Καραγκιόζη είναι γεμάτη χρώματα.
ε.	Ο Καραγκιόζης δεν ήταν γιατρός.	5.	Κατάφερε να γιατρέψει τη Βεζυροπούλα.

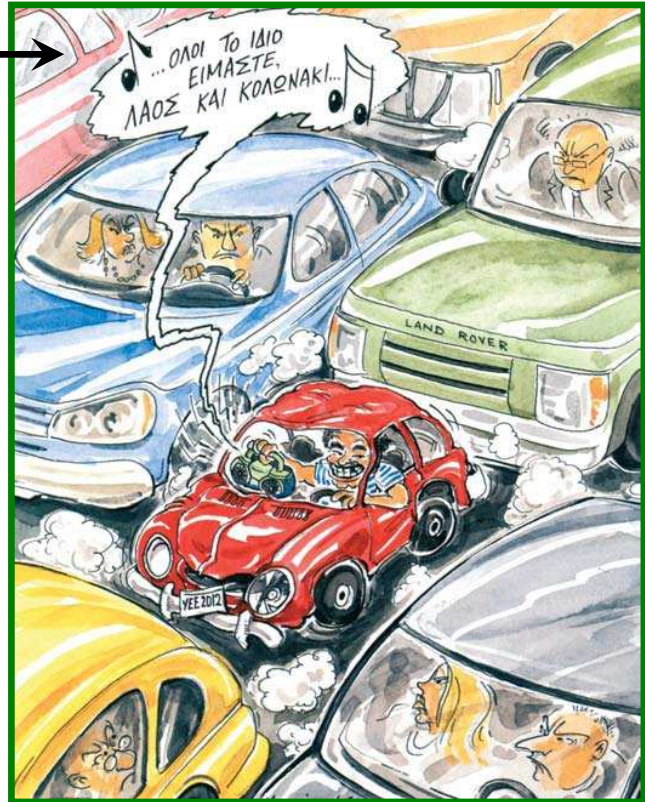
- α.** Συνδέστε τες με διάφορους εναντιωματικούς συνδέσμους.
- β.** Αντιστρέψτε τις περιόδους που μόλις σχηματίσατε, κάνοντας τη δευτερεύουσα πρόταση κύρια και το αντίστροφο.
- γ.** Τι παρατηρείτε;

Κείμενο 8 Λαός και Κολωνάκι

...ΟΛΟΙ ΤΟ
ΙΔΙΟ ΕΙΜΑΣΤΕ ,
ΛΑΟΣ ΚΑΙ
ΚΟΛΩΝΑΚΙ...

Ηλίας Μακρής, περ. «Κ»,
εφημ. Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ,
2004

Ακούω και μιλώ

1. Σε τι διαφέρει το κόκκινο αυτοκίνητο και ο οδηγός του από τα άλλα αυτοκίνητα και τους οδηγούς τους;
2. Ποιο είναι το κοινό πρόβλημα που αντιμετωπίζουν όλοι οι οδηγοί στο σκίτσο;
3. Γιατί ο οδηγός του κόκκινου αυτοκινήτου επιλέγει να ακούσει δυνατά το τραγούδι αυτό; • Ποιο μήνυμα στέλνει στους άλλους οδηγούς;
4. Με ποια σημασία χρησιμοποιείται η λέξη Κολωνάκι στους στίχους του τραγουδιού;
 - Ποια είναι η κύρια σημασία της λέξης Κολωνάκι;

Μαθαίνω ότι:

- ▶ **Μετωνυμία** λέμε το σχήμα λόγου κατά το οποίο χρησιμοποιούμε:
 - **το όνομα του δημιουργού** για να δηλώσουμε το δημιούργημα (π.χ. Στην Εθνική Πινακοθήκη εκτίθεται ένας Θεοτοκόπουλος = Ένας πίνακας του Θεοτοκόπουλου)
 - **αυτό που περιέχει κάτι**, για να δηλώσουμε το περιεχόμενο (π.χ. Έλα να πιούμε ένα ποτηράκι = κρασί)
 - **το αφηρημένο** αντί για το συγκεκριμένο (π.χ. Τόπο στα νιάτα! = τόπο στους νέους!)

5. Το κείμενο 8 περιέχει κάποια μετωνυμία. • Ποια είναι αυτή και πώς εκφέρεται;

Διαβάζω και γράφω

ΓΙΑΤΙ ΕΙΣΑΙ ΕΤΣΙ;

ΟΛΗ ΝΥΧΤΑ ΔΙΑΒΑΖΑ ΟΜΗΡΟ.

ΕΙΣΑΙ;

ΤΟ ΕΘΝΙΚΟ ΑΝΕΒΑΖΕΙ ΑΡΙΣΤΟΦΑΝΗ ΣΤΗΝ ΕΠΙΔΑΥΡΟ.

ΗΤΑΝ ΚΑΛΗ
Η ΣΥΝΑΥΛΙΑ ΧΘΕΣ;

ΚΑΤΑΠΛΗΚΤΙΚΗ!
ΟΛΟ ΤΟ ΘΕΑΤΡΟ
ΧΕΙΡΟΚΡΟΤΟΥΣΕ ΓΙΑ
ΠΕΝΤΕ ΛΕΠΤΑ.

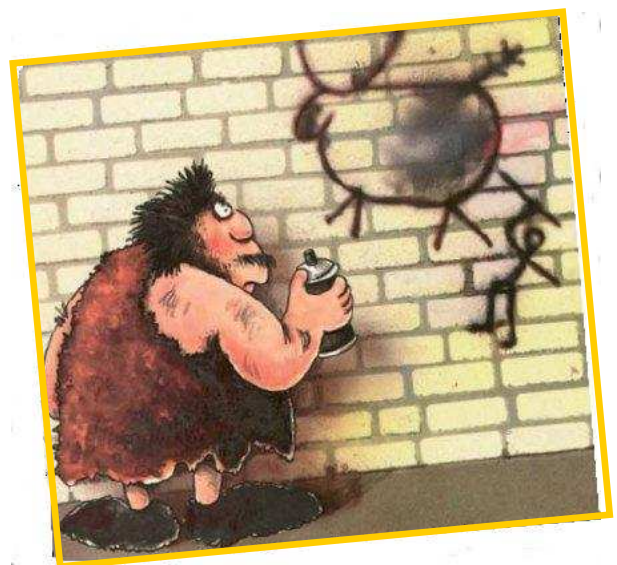
1. Βρείτε τις μετωνυμίες στα παραπάνω σκίτσα.
2. Διατυπώστε τα ίδια νοήματα χωρίς να χρησιμοποιήσετε τις μετωνυμίες.
3. Σκεφτείτε και γράψτε τρία δικά σας παραδείγματα χρήσης μετωνυμιών.

Δ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΛΟΓΟΥ

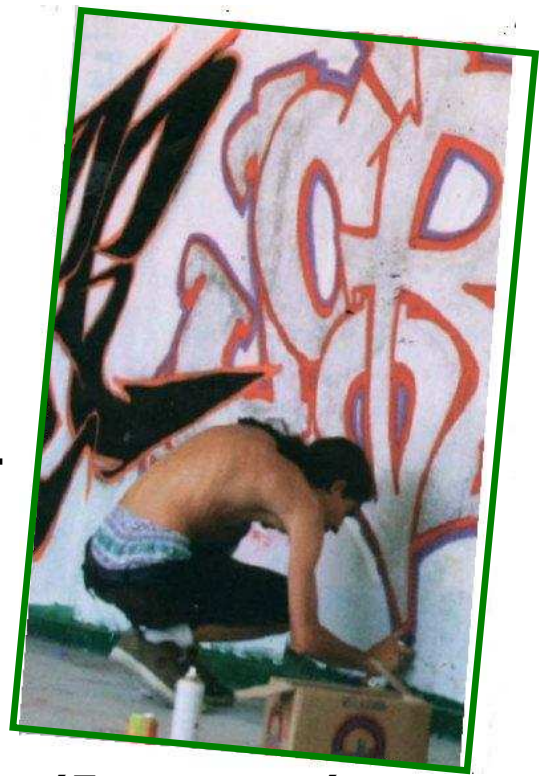

Ακούω και μιλώ

Κατερίνα
Χριστοδούλου,
Πες το με σπρέυ,
εκδ. Γράμματα, 1991

Κυριάκος Ιωσηφίδης,
Το graffiti στην
Ελλάδα,
εκδ. Οξύ, 1997

1. α. Ποιες σκέψεις σάς δημιουργεί η παράλληλη παράθεση των δύο εικόνων;
- β. Ποια είναι κατά τη γνώμη σας τα κίνητρα των νεαρών ατόμων ή νεανικών ομάδων που γεμίζουν με χρώματα και σχέδια τους τοίχους των πόλεων;
- γ. Πού θα τοποθετούσατε τον εαυτό σας στην παρακάτω κλίμακα;

- 1 τα γκράφιτι με εξοργίζουν
- 2 τα γκράφιτι με αφήνουν αδιάφορο
- 3 μερικά έχουν γούστο
- 4 οι δημιουργοί τους (writers) είναι αληθινοί καλλιτέχνες που ζωντανεύουν την πόλη
- 5 προσπαθώ και εγώ να εκφραστώ μέσα από τα γκράφιτι

- Σχηματίστε ομάδες ανάλογα με τις τοποθετήσεις σας (ομάδα 1, 2, 3, 4, 5). Κάθε ομάδα ας προετοιμάσει την επιχειρηματολογία της υποστηρίζοντας την τοποθέτησή της. • Στο τέλος, διοργανώστε ανοικτή συζήτηση στην τάξη.

2. Βλέπετε τρεις παλιές διαφημίσεις, ηλικίας περίπου εκατό χρόνων.

ΕΘΝΙΚΗ ΑΤΜΟΠΛΟΪΑ
ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

NATIONAL STEAM NAVIGATION
C^o LTD OF GREECE

→

ΕΘΝΙΚΗ ΑΤΜΟΠΛΟΪΑ
ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

NATIONAL STEAM
NAVIGATION C^o LTD OF
GREECE

→

**Η ΤΑΧΥΤΕΡΑ ΕΞ ΕΛΛΑΔΟΣ ΚΑΤ' ΕΥΘΕΙΑΝ ΔΙ'
ΑΜΕΡΙΚΗΝ ΓΡΑΜΜΗ**

ΕΘΝΙΚΗ ΑΤΜΟΠΛΟΪΑ
ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

NATIONAL STEAM NAVIGATION
C^o LTD OF GREECE

→

**ΑΤΜΟΠΛΟΙΟΝ «ΠΑΤΡΙΣ» Η ΤΑΧΥΤΕΡΑ ΓΡΑΜΜΗ
ΔΙΑ ΝΕΑΝ ΥΟΡΚΗΝ**
Ενημερωτικό φυλλάδιο του Ε.Λ.Ι.Α.

- α.** Τι ακριβώς διαφημίζουν και σε ποιο κοινό απευθύνονται;
- β.** Γιατί αυτές οι διαφημίσεις περιέχουν και αγγλικό κείμενο;
- γ.** Ποια καλλιτεχνικά στοιχεία διακρίνετε σ' αυτές και ποιο νομίζετε ότι είναι το αποτέλεσμα που επιδιώκει ο καλλιτέχνης που τις σχεδίασε;
- δ.** Παρατηρήστε σύγχρονες έντυπες διαφημίσεις.
• Διαλέξτε και φέρτε στην τάξη αυτές που σας φαίνονται πιο καλλιτεχνικές. • Κάντε συγκρίσεις ανάμεσα στις σύγχρονες και τις παλιές διαφημίσεις.
- 3.** Αναζητήστε σε βιβλία, στον Τύπο, στο Διαδίκτυο, σε μουσικά cd, σε κινηματογραφικές ταινίες και αλλού, πώς έχουν αποδώσει διάφοροι καλλιτέχνες (ζωγράφοι, λογοτέχνες, μουσικοί, φωτογράφοι κ.λπ.) απ' όλο τον κόσμο ένα θέμα που θεωρείτε ενδιαφέρον (π.χ. ο πόλεμος, η αγάπη, η φύση).
• Συγκεντρώστε όσο το δυνατό περισσότερα έργα πάνω στο θέμα αυτό και συζητήστε στην τάξη σας: **α.** ομοιότητες και διαφορές στις απόψεις των δημιουργών,
β. τις πιθανές προθέσεις των δημιουργών αυτών.

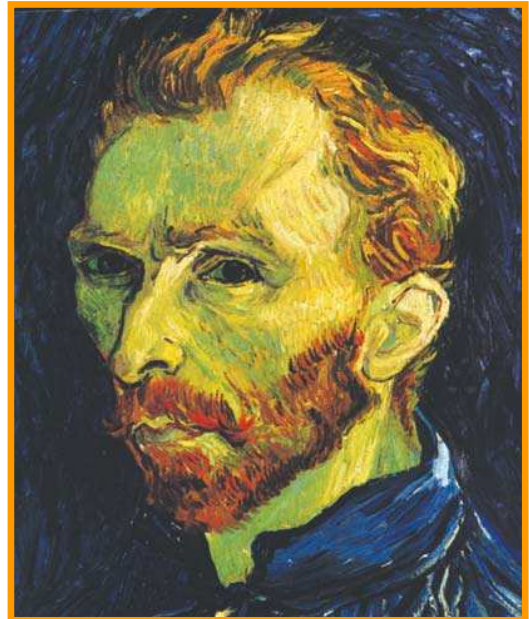
Διαβάζω και γράφω

- 1.** Ο Ολλανδός ιμπρεσιονιστής Βίνσεντ Βαν Γκογκ θεωρείται σήμερα σε όλο τον κόσμο ένας από τους μεγαλύτερους ζωγράφους όλων των εποχών. Οι πίνακές του κοσμούν τα σπουδαιότερα μουσεία και έχουν αμύθητη αξία. Ωστόσο, είναι γεγονός ότι ο Βαν Γκογκ στη διάρκεια της ζωής του δεν κατάφερε να πουλήσει ούτε έναν πίνακά του. Έζησε και ζωγράφιζε

μέσα στην πιο σκληρή ανέχεια, βιώνοντας την απόρριψη.

- Πώς μπορείτε να εξηγήσετε αυτό το παράδοξο;
- Ποια σχέση βλέπετε να υπάρχει ανάμεσα στην καλλιτεχνική αξία ενός έργου και στην τιμή του στην αγορά έργων τέχνης; Οι παράγοντες που ορίζουν την αξία του είναι ίδιοι μ' αυτούς που καθορίζουν την τιμή του;
- Συνδυάζοντας τις παραπάνω πληροφορίες με το μήνυμα του κειμένου 4, γράψτε τις σκέψεις σας για το φαινόμενο της εμπορευματοποίησης της τέχνης.
- Τέλος, διαβάστε τα κείμενά σας στην τάξη και μοιραστείτε τον προβληματισμό σας με τους συμμαθητές σας.

Βίνσεντ Βαν Γκογκ, Αυτοπροσωπογραφία, στο Ingo F.Walther, Βίνσεντ Βαν Γκογκ, μτφρ. Σοφία Σουλιώτη, εκδ. TASCHEN /ΓΝΩΣΗ, 2004

2. Εμπνευστείτε από τη σχολική σας ζωή. • Διαλέξτε ένα γνωστό ή έναν πρωτότυπο μουσικό ρυθμό. • Πάνω σ' αυτόν γράψτε στίχους που να αφηγούνται γεγονότα ή που να εκφράζουν τα συναισθήματά σας από τη ζωή σας στο σχολείο.
3. Περιηγηθείτε μόνοι σας ή σε μικρές συντροφιάς στη γειτονιά του σχολείου σας. • Παρατηρήστε προσεκτικά δρόμους, κτίρια, τα μαγαζιά, τους

κοινόχρηστους χώρους (πλατείες, πάρκα) και αξιολογήστε την αισθητική τους. • Προσπαθήστε να σκεφτείτε συγκεκριμένες παρεμβάσεις που θα βελτίωναν αισθητικά το χώρο. Στη συνέχεια συντάξτε μια επιστολή προς το δήμο ή άλλον αρμόδιο φορέα που να περιλαμβάνει τις παρατηρήσεις και τις προτάσεις σας για παρεμβάσεις και αλλαγές στο χώρο.

Στη συνέχεια αξιολογήστε τα κείμενά σας, ελέγχοντας αν:

- οι παρατηρήσεις είναι οργανωμένες σε κατηγορίες,
- οι παρατηρήσεις είναι εύστοχες και η περιγραφή βοηθάει τον αναγνώστη να κατανοήσει το πρόβλημα,
- οι προτάσεις αντιστοιχούν στο πρόβλημα ή τα προβλήματα που επισημάνθηκαν και είναι συγκεκριμένες και εφικτές,
- αξιοποιείται το λεξιλόγιο που προέκυψε από τη διδασκαλία της ενότητας σχετικά με την τέχνη,
- έχουν μορφή και ύφος κατάλληλα για επίσημη επιστολή.

Διαθεματική εργασία

- ▶ Ανάμεσα στα τραγούδια που μας συντροφεύουν καθημερινά υπάρχουν κάποια που έχουν φτωχούς στίχους και μερικές φορές ακόμα και ανόητους. Υπάρχουν όμως και άλλα με λόγια που μπορούν να μας κάνουν να συγκινηθούμε, να ονειρευτούμε, να γελάσουμε, να ταξιδέψουμε νοερά, έχουν, δηλαδή, αληθινή ποιητική αξία.

- ▶ Φτιάξτε μια ανθολογία με στίχους τραγουδιών που σας αρέσουν και σας συγκινούν, η οποία να απευθύνεται σε συνομηλίκους σας.
- ▶ Θυμηθείτε ότι κάθε ανθολογία είναι μια επιλογή και ταυτόχρονα μια πρόταση. Ο ανθολόγος επιδιώκει να μοιραστεί το βίωμά του και μέσα από αυτό να επικοινωνήσει με τους άλλους.
- ▶ Μπορείτε να χωριστείτε σε ομάδες ανάλογα με το θέμα των τραγουδιών (π.χ. αγάπη, χωρισμός, νοσταλγία, τόπος κ.λπ.) ή με το είδος της μουσικής (π.χ. λαϊκά, δημοτικά, ποπ, ροκ, ραπ, κ.λπ). Ο καθένας να προτείνει δυο τρία τραγούδια των οποίων θα έχει καταγράψει τους στίχους. Η τελική επιλογή θα γίνει από την ομάδα έπειτα από διαπραγμάτευση.
- ▶ Οι επιλογές όλων των ομάδων στο τέλος θα συγκεντρωθούν σε ένα βιβλιαράκι που μπορεί και να εικονογραφηθεί. Επίσης, με τη βοήθεια του καθηγητή της μουσικής μπορούν να αναζητηθούν και οι αντίστοιχες παρτιτούρες και να ενσωματωθούν στο βιβλίο. Τέλος, αν υπάρχει η τεχνική δυνατότητα, θα μπορούσε να ηχογραφηθεί ένα cd που να συνοδεύει την ανθολογία.
- ▶ Αν είστε ικανοποιημένοι από το αποτέλεσμα της εργασίας σας, μπορείτε να οργανώσετε μια εκδήλωση, την οποία θα παρουσιάσετε στο σχολείο ή στην κοινότητα.
- ▶ Η εκδήλωση μπορεί να περιλαμβάνει απαγγελίες, αλλά και τραγούδια από τη χορωδία, καθώς και άλλες δικές σας χορογραφικές ή θεατρικές ή και εικαστικές δημιουργίες.

ΑΣ ΘΥΜΗΘΟΥΜΕ

ΤΙ ΜΑΘΑΜΕ Σ' ΑΥΤΗ ΤΗΝ ΕΝΟΤΗΤΑ

Δευτερεύουσες αποτελεσματικές προτάσεις

▶ Δηλώνουν

.....
.....

▶ Εισάγονται με:

.....
.....

Δευτερεύουσες εναντιωματικές προτάσεις

▶ Δηλώνουν

.....
.....

▶ Εισάγονται με:

.....
.....

▶ Όταν λέμε: «Στην Εθνική Πινακοθήκη εκτίθεται ένας Εγγονόπουλος» εννοούμε ότι

.....
.....

.....

▶ Το σχήμα λόγου που χρησιμοποιήσαμε στην περίπτωση αυτή ονομάζεται

.....
.....

.....
.....

Σ' αυτή την ενότητα:

- Θα γνωρίσουμε τα **μόρια**, τις άκλιτες λεξούλες που χρωματίζουν το λόγο μας.
- Θα ανακεφαλαιώσουμε και θα συστηματοποιήσουμε όσα γνωρίζουμε για τα **σημεία της στίξης**.
- Θα μιλήσουμε για τις δυνατότητες που έχουμε να χρησιμοποιούμε τις λέξεις με **άλλες σημασίες**, ανάλογα με τις επικοινωνιακές και εκφραστικές μας ανάγκες και θα αναφερθούμε σε μερικά **σχήματα λόγου**.
- Θα ασκηθούμε στην **περιληπτική** απόδοση κειμένων.
- Θα έχουμε την ευκαιρία να εκφράσουμε τα **όνειρα** και τις **προσδοκίες**, αλλά και τους **φόβους** και τις **αγωνίες** που νιώθουμε όλοι μπροστά στο **άγνωστο** που αντιπροσωπεύει το **μέλλον**.

Θα σκεφτούμε τους τρόπους που διαθέτουμε για να **ορίσουμε** το μέλλον μας, τόσο ως **άτομα**, όσο και ως **κοινωνία**.

A ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ ΚΕΙΜΕΝΑ

Κείμενο 1 [Η εργασία στο μέλλον]

Βρισκόμαστε σε μια κρίσιμη μεταβατική περίοδο όπου η ταχεία ανάπτυξη της τεχνολογίας, των επικοινωνιών και της πληροφορικής προκαλεί μια πραγματική επανάσταση με τεράστιες και απρόβλεπτες συνέπειες στην οικονομία, την παραγωγή, την αγορά εργασίας και την εκπαίδευση. Για τα ζητήματα αυτά τίποτα δεν μπορεί να προβλεφθεί με ακρίβεια και οι ειδικοί κινούνται στον τρίπτυχο άξονα: Τάσεις – Προβλέψεις – Προοπτικές.

Ο Τόφλερ, το 1982, υποστηρίζει ότι με το σημερινό ρυθμό ανάπτυξης της γνώσης, όταν ένα παιδί που έχει γεννηθεί σήμερα θα αποφοιτήσει αργότερα από το Πανεπιστήμιο, τότε η ποσότητα γνώσεων στον κόσμο θα είναι τέσσερις φορές μεγαλύτερη. Όταν το ίδιο παιδί θα είναι τριάντα ετών, το 97% των γνώσεων που θα έχει αποκτήσει ο κόσμος, θα έχουν μαθευτεί από τη χρονολογία γέννησης του και μετά.

Στο οικονομικό και εργασιακό περιβάλλον, την ίδια στιγμή που καταρρέουν επιχειρήσεις με παραδοσιακά επαγγέλματα και παρωχημένη τεχνογνωσία, εμφανίζονται νέα επαγγέλματα στον τομέα των υπολογιστών, της γενετικής, της επικοινωνίας, της πληροφόρησης,

της οικολογίας, της ιατρικής κ.λπ.

Ε. Ρέππα, Τ. Φωτιάδου-Ζαχαρίου, «Το μέλλον της εργασίας και της εκπαίδευσης στη νέα κοινωνικοοικονομική πραγματικότητα», Επιθεώρηση Συμβουλευτικής και Προσανατολισμού ΕΛΕΣΥΠ, τεύχ. 40-41, 1997 (διασκευή)

Ερωτήσεις κατανόησης

1 Γιατί είναι πρακτικά αδύνατη η ακριβής πρόγνωση των μελλοντικών όρων της εργασίας και της παραγωγής;

2 Πολλοί υποστηρίζουν ότι η εισαγωγή των νέων τεχνολογιών οδηγεί στην αύξηση της ανεργίας. Το κείμενο που διαβάσατε επιβεβαιώνει την άποψη αυτή;

Κείμενο 2 Οικοδομώντας το μέλλον

Κάποια φορά, στη διάρκεια της δεκαετίας του '50, καθώς επέστρεφα με πλοίο από τη Βραζιλία, μείναμε για μια μέρα στο Τρινιντάντ κι εγώ αποφάσισα να ρίξω μια ματιά στη σημαντικότερη πόλη, το Πορτ οφ Σπαϊν.

Την εποχή εκείνη, όταν επισκεπτόμουν μια πόλη, ενδιαφερόμουν να γνωρίσω τις πιο φτωχές περιοχές της – να δω πώς είναι εκεί η ζωή. Έτσι χάζεψα κάμποσο στους λόφους, στη νέγρική συνοικία της πόλης, τριγυρνώντας με τα πόδια. Είχα πάρει το δρόμο της επιστροφής, όταν σταμάτησε πλάι μου ένα ταξί κι ο οδηγός του μου είπε: «Έι, κύριε! Θέλεις να δεις την πόλη; Θα σου κοστίσει μόνο πέντε μπίβι».

«Εντάξει», του είπα και μπήκα μέσα.

Ο οδηγός έστριψε προς τα πάνω, να με πάει να δω κάποιο ανάκτορο, λέγοντας: «Θα σου δείξω όλα τα ωραία μέρη».

«Όχι, ευχαριστώ», απάντησα. «Τέτοια βρίσκω παντού, είναι ίδια σε όλες τις πόλεις. Εγώ θέλω να δω το πιο υποβαθμισμένο μέρος της πόλης, εκεί όπου ζουν οι πολύ φτωχοί. Εξάλλου μόλις πριν ήμουν εκεί πάνω, στους λόφους».

«Α! ώστε έτσι;», έκανε εντυπωσιασμένος. «Εντάξει, θα σου δείξω αυτό που θες. Μετά, όταν θα έχουμε τελειώσει, θα σου κάνω και μια ερώτηση, γι' αυτό θέλω να κοιτάς το καθετί προσεχτικά».

Με οδήγησε λοιπόν σε μια γειτονιά Ινδών –είχαν κάνει εκεί κάποιο στεγαστικό πρόγραμμα– και σταμάτησε μπροστά σε κάποιο σπίτι που ήταν κατασκευασμένο με τσιμεντόλιθους. Μέσα δεν υπήρχε σχεδόν τίποτε. Στα μπροστινά σκαλιά καθόταν ένας άντρας. «Τον βλέπεις αυτόν;», ρώτησε ο οδηγός. «Ο γιος του σπουδάζει Ιατρική στο Μαίρυλαντ».

Μετά με γύρισε στη γειτονιά, κι έτσι μπόρεσα να δω καλύτερα πώς ήταν εκεί. Βρήκαμε και μια γυναίκα που τα δόντια της είχαν ολωσδιόλου σαπίσει. Λίγο παρακάτω σταματήσαμε κι ο οδηγός με σύστησε σε δύο γυναίκες που τις θαύμαζε. «Μάζεψαν κι οι δύο τα λεφτά τους κι αγόρασαν μια ραπτομηχανή. Τώρα όλη η γειτονιά ράβεται σ' αυτές», είπε με περηφάνια. [...]

Είδαμε πολλά ακόμη και τελικά ο οδηγός του ταξί γύρισε και μου είπε: «Και τώρα, καθηγητά μου, να και η ερώτηση. Είδες ότι οι Ινδοί είναι τόσο φτωχοί όσο κι οι Νέγροι, μερικές φορές και πιο φτωχοί, όμως κάπως, με τον έναν ή τον άλλο τρόπο, προοδεύουν – να, εκείνος ο άντρας έχει στείλει το γιο του στο κολέγιο, εκείνες οι γυναίκες δημιούργησαν μόνες τους ένα ραφτάδικο. Όμως οι άνθρωποι της φυλής μου δεν πάνε μπροστά. Γιατί;»

Του απάντησα ότι δεν ήξερα –αυτή την απάντηση έδινα σχεδόν σε κάθε ερώτηση–, όμως αυτός δε

δέχτηκε τέτοιου είδους απάντηση από έναν καθηγητή. Προσπάθησα λοιπόν να βρω κάποια λογική αιτία. «Στην Ινδία, του είπα, υπάρχει μια μακρόχρονη παράδοση, η οποία πηγάζει από μια θρησκεία και μια φιλοσοφία χιλιάδων χρόνων. Έτσι οι άνθρωποι αυτοί, αν και δε ζουν στην Ινδία, είναι φορείς αυτής της παράδοσης για το τι είναι σημαντικό στη ζωή και προσπαθούν να οικοδομήσουν για το μέλλον και να βοηθήσουν τα παιδιά τους στις προσπάθειές τους – κάτι που έφτασε ως αυτούς μέσα απ' τους αιώνες».

Και συνέχισα λέγοντας: «Νομίζω ότι στους ανθρώπους της φυλής σου, δυστυχώς, δεν είχε δοθεί ποτέ η ευκαιρία να δημιουργήσουν μια τόσο μακρόχρονη παράδοση, ή, κι αν ακόμη είχε γίνει κάποτε αυτό, την έχασαν κατά τη διάρκεια της κατάκτησης και της σκλαβιάς τους». Δεν ξέρω αν ήταν αλήθεια αυτό, ήταν όμως η καλύτερη εξήγηση που διέθετα τη στιγμή εκείνη.

Ο οδηγός ένιωσε ότι αυτό που είπα ήταν μια καλή παρατήρηση, κι είπε ότι κι αυτός σχεδίαζε να οικοδομήσει για το μέλλον. Μάλιστα γι' αυτό το σκοπό έπαιζε στον ιππόδρομο κι αν κέρδιζε θα μπορούσε να αγοράσει ένα δικό του ταξί και να πάει πραγματικά μπροστά.

Ένιωσα πολύ λυπημένος. Του είπα ότι το να ζητάει να χτίσει το μέλλον του περιμένοντας να κερδίσει στον ιππόδρομο ήταν κακή επιλογή, εκείνος όμως επέμενε ότι αυτός ήταν ο μοναδικός τρόπος με τον οποίο θα μπορούσε να το κάνει. Ο άνθρωπος είχε τόσο καλές προθέσεις, η μέθοδος όμως που διάλεξε για να τις υλοποιήσει ήταν να επικαλείται την τύχη.

Richard P.Feynman, Τι σε νοιάζει
εσένα τι σκέφτονται οι άλλοι;
μτφρ. Νίκος Κοτρίδης, εκδ. Τροχαλία, 1993

Ερώτηση κατανόησης

■ Ποιες είναι οι δύο φυλετικές κοινότητες στις οποίες αναφέρεται το κείμενο και ποια διαφορά υπάρχει μεταξύ τους στον τρόπο που αντιμετωπίζουν το μέλλον;

Κείμενο 3 [Η μάντισσα]

[...] Με τούτην την ύστερην λέξιν επάγωσε η Φροσύνη. Πώς τάχα εγνώριζε αυτό το απόκρυφο η γραιία, ξένη γυναίκα; Τότε πλέον εσυμπέραναν ότι με το προνοητικό που είχε θα της έλεγε καθαρά την μοίραν της και ετρόμαξε η δύστυχη κόρη μη της προφητεύσει άλλα δυστυχήματα και άλλες αμαρτίες, όμοιες με όλες εκείνες τες προγονικές συμφορές ή και χειρότερες. Εσηκώθηκε, επήγε κι έκοψε ένα μεγάλο φελί μπαρμπαρέλα*, επήρε και μια χούφτα ελιές, τα έδωκε της γύφτισσας και της είπε:

– Γριά μου, πήγαινε τώρα με την ευχήν του Θεού. Δεν θέλω ν' ακούσω τίποτε άλλο. Μου φανερώσεις ή δεν μου φανερώσεις την μοίραν μου, αυτή δεν αλλάζει. Την περιμένω και εγώ όπως θα μου την στείλει ο Παντοδύναμος.

* φελί μπαρμπαρέλα: κομμάτι από άζυμο ψωμί καλαμποκιού

– Άγια ομιλείς, κοπέλα μου, αλλ’ αφουγκράσου με! Έχεις καλήν μοίραν, αν κάμεις ό,τι σου ειπώ, μα τούτο το ψωμί. Διαφορετικά θα στραβώσει.

Η γύφτισσα την κοιτάξε με κάτι μάτια που την εγήτεψαν.

– Κάμε γρήγορα! Μίλησε! της είπε η Φροσύνη.

– Για άνοιξέ μου πάλιν το χεράκι σου. Εδώ μεγάλη πολιτεία. Ω! πολυκοσμία, ωσάν τα μαλλιά της κεφαλής σου, και σ’ όλους ανάμεσα ένας νέος, μα τι νέος! Λιανοκάμωτος, λεβέντικος, ξανθομάλλης, απαράλλακτος με εκείνον τον Καβαλάρη, που κρέμεται στο προσκέφαλο σου. Εδώ πέρα το χρυσάφι. Έλα, παλικάρι και ομορφονιέ, και από μεγάλο γένος, έλα πάρε πρώτα το μάλαμα, πάρε και τη νύφη, οπού είναι καλύτερη από το μάλαμα· εδώ παρέκει η εκκλησία...

Εις εκείνην την στιγμήν σύγνεφο μαύρο, ωσάν πίσσα, εσκέπασε τον ήλιον και το πρόσωπο της γραίας εκατήφιασε.

– Κάτι αλλότριο βλέπεις, της είπε η Φροσύνη.

– Τίποτε, κοπέλα μου· είναι γραμμένο· θα έχεις καλήν μοίραν. Πολλοί γαμπροί σε ζήτησαν έως τώρα και πολύ περισσότεροι θα σε ζητήσουν ακόμη. Συ μην πάρεις κανέναν, όσο να έλθει ο σταλμένος από πέρα, από την μεγάλην πολιτείαν. Μοναχά να καλόχεις εκείνον τον Καβαλάρη, και αυτός με το σπαθί του θα σας φυλάξει.

Καθώς ετέλειωσε τον λόγον, ο ήλιος έσχισε το σύγνεφο, και η γραία με νεανικό τίναγμα επετάχθη από χάμου, τα μάγουλά της εξεζάρωσαν, άστραφτε η θωριά της, ένα αέρινο στεφάνι εκύκλωσε τα μαλλιά της, απλωμένα, χρυσόξανthes πλεξίδες, το λερό κουρελιασμένο φουστάνι της έλαμψε, ωσάν βασιλική πορφύρα – κι εχάθη.

Από εκείνην την ημέραν η Φροσύνη άλλο δεν είχε εις τον νουν της παρά τον ερχόμενον γαμπρόν. Ημέρα και νύκτα εθεωρούσε με πόθον αμίλητον την εικόνα του Ταξιάρχη, οπού με τον λόγον εκείνης της θείας γυναικός ήταν το προεικόνισμα του ανθρώπου, οπού έμελλε να γίνει ταίρι της.

Ιάκωβος Πολυλάς, «Τα τρία φλωριά», Αλλόκοτα, Παράξενα, Μαίρη Γίωση, Άννα Χρυσογέλου-Κατσή, Μαρία Λαϊνά (επιλογή - επιμέλεια), εκδ. του Εικοστού πρώτου, 1995

Ερωτήσεις κατανόησης

1 Ποια είναι τα συναισθήματα της Φροσύνης καθώς ακούει τις προφητείες της μάντισσας; • Ποιες αντιδράσεις της τα φανερώνουν;

2 «Κάτι αλλότριο βλέπεις»; Βρείτε τη σημασία της λέξης «αλλότριο» στο Λεξικό. • Με ποια σημασία τη χρησιμοποιεί η Φροσύνη; • Από ποια στοιχεία του κειμένου το συμπεραίνετε;

3 Σε ποια εποχή και σε ποιο κοινωνικό πλαίσιο νομίζετε ότι διαδραματίζεται η σκηνή που διαβάσατε; • Ποιο νομίζετε ότι είναι το κοινωνικό και το μορφωτικό επίπεδο των προσώπων που συνομιλούν; (Προσπαθήστε να στηρίξετε τις υποθέσεις σας στα στοιχεία του κειμένου.)

Κείμενο 4 Η νέα γενιά

[...] Για τη σημερινή νέα γενιά λέγεται ότι πρόκειται για μάζα καθοδηγούμενη, χωρίς όνειρα –εκτός από αυτά ενός κινητού κι ενός αυτοκινήτου–, που ζει με Ρουβά και «Big Brother» και άλλα πολλά που τα γνωρίζετε.

Φυσικά και υπάρχει αυτή η κατηγορία παιδιών, όπως πάντα υπήρχαν τα αντίστοιχα σε κάθε γενιά. Η διαφορά της «υπόλοιπης» σημερινής από τις προηγούμενες είναι ότι καθώς μεγαλώνει σε μια τραγική εποχή –που σημειωτέον, δημιούργησαν οι μεγαλύτεροί τους που φέρουν και την ευθύνη– έχει εξαρχής, και μάλιστα βίαια, δοσμένη «όλη την πληροφορία». Πρόκειται για μια γενιά που δεν προλαβαίνει να αφουγκραστεί και να επεξεργαστεί, αλλά αναγκαστικά οφείλει να αποδεχτεί και να διαχειριστεί άμεσα.

Εκεί, ο κάθε χαρακτήρας αντιδρά αλλιώς. Γι' αυτό νομίζω ότι είμαστε μπροστά σε μία πλουραλιστική νέα κοινωνία, αρκετά ανεκτική και ανοικτή, και ταυτόχρονα πολύ ψυλλιασμένη, επιφυλακτική και σε διαρκή αμφισβήτηση. Άλλωστε ακόμα και η απάθεια είναι συχνά μια μορφή αντίδρασης. Δεν είναι τυχαίο το γεγονός ότι οι νέοι σήμερα φορούν τα πάντα και δεν ακολουθούν μία μόδα, ότι ακούνε διάφορες μουσικές και όχι μόνο ένα είδος, ότι ψηφίζουν διαφορετικά κόμματα σε κοινές παρέες, ότι γεμίζουν μικρά θέατρα και σινεφίλ αίθουσες, ότι κατέβηκαν στους δρόμους, ότι δεν παραμυθιάζονται με ήρωες και ινδάλματα ή στρέφονται σε εκείνους του παρελθόντος, όπως ο Τσε ή ο Μάρλεϊ.

Ας κοιτάξουμε λίγο περισσότερη ώρα στα μάτια αυτούς τους πιτσιρικάδες, που έγιναν απότομα έφηβοι. Είναι εκείνοι που μεγαλώνουν και αρκετά μόνοι –αφού πια αμφότεροι οι γονείς δουλεύουν–, είναι εκεί-

νοι που κάνουν παρτ τάιμ δουλειές, για να μη ζητάνε συνέχεια χαρτζιλίκι, είναι εκείνοι που μάλλον δεν θα κληρονομήσουν ένα διαμερισμάκι, γιατί τα λεφτά

λιγοστεύουν. Κι αν τους κατηγορούμε ότι «μπαίνουν από νωρίς στο λούκι» και δεν ασχολούνται με άλλα πράγματα, ας σκεφτούμε, αν έχουν στ' αλήθεια εναλλακτική λύση, στην κοινωνία που τους υποδέχτηκε.

Μία Κόλλια, εφημ. CITY PRESS, 2003 (διασκευή)

Ερωτήσεις κατανόησης

- 1** Ποια επίδραση ασκεί στους νέους η υπερπροσφορά «πληροφορίας» στην εποχή μας;
- 2** Ποια είναι τα χαρακτηριστικά της κοινωνίας που θα διαμορφώσει στο άμεσο μέλλον η σημερινή νέα γενιά, σύμφωνα με τη συγγραφέα του χρονογραφήματος;

B ΜΟΡΙΑ

Ακούω και μιλώ

- 1.** «Έχεις καλήν μοίραν»: Η φράση περιέχεται δύο φορές στο κείμενο 3. Εντοπίστε τις δύο φράσεις.
 - Ποια μικρή διαφορά βλέπετε μεταξύ τους;
 - Ποιος είναι ο γραμματικός χρόνος κάθε πρότασης;
- 2.** «Κοιτάζουμε λίγο περισσότερη ώρα στα μάτια αυτούς τους πιτσιρικάδες, που έγιναν απότομα έφηβοι» (κείμενο 4) «Καλόχεις εκείνον τον Καβαλάρη» (κείμενο 3) Οι παραπάνω φράσεις είναι παραλλαγμένες φράσεις των κειμένων 3 και 4. Εντοπίστε μέσα στα κείμενα τις αυθεντικές και βρείτε τις λεξούλες που έχουν παραλειφθεί.
 - Τι αφαιρέθηκε από το νόημα των φράσεων με την παράλειψή τους;

- Με ποια λέξη της κάθε φράσης έχει πιο στενή σχέση η λέξη που παραλείφθηκε;

3. «Μοναχά να καλόχεις εκείνον τον Καβαλάρη» (κείμενο 3) «να, εκείνος ο άντρας έχει στείλει το γιο του στο κολέγιο» (κείμενο 2) Συγκρίνετε τις σημασίες που έχει το να στα δύο αυτά αποσπάσματα.
4. «Για τα ζητήματα αυτά τίποτα δεν μπορεί να προβλεφθεί με ακρίβεια» (κείμενο 1) «Για άνοιξέ μου πάλιν το χεράκι σου» (κείμενο 3) Συγκρίνετε τις σημασίες που έχει το για στα δύο αποσπάσματα. • Σε ποιο από τα δύο αποσπάσματα το για συνδέεται στενά με ένα ουσιαστικό και δημιουργεί προθετικό σύνολο; • Με τι μέρος του λόγου συνδέεται στενά το για στο άλλο απόσπασμα και ποια σημασία του προσθέτει;

Μαθαίνω ότι:

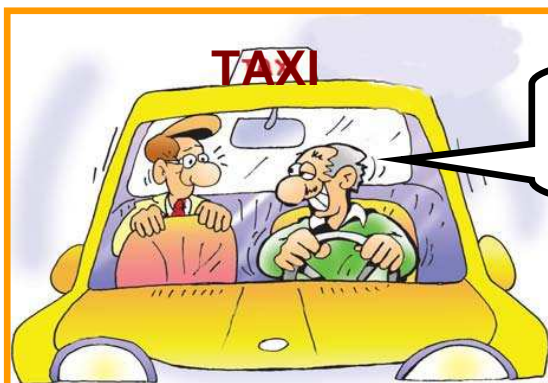
- ▶ Μόρια ονομάζουμε τις λέξεις να και θα που χρησιμοποιούμε για να σχηματίσουμε την υποτακτική έγκλιση και τους μελλοντικούς χρόνους.
- ▶ Επίσης μόρια θεωρούμε όλες γενικά τις άκλιτες λέξεις, όταν τις χρησιμοποιούμε με σημασίες που δε μας επιτρέπουν να τις κατατάξουμε σε κάποιο από τα άλλα άκλιτα μέρη του λόγου (επιρρήματα, προθέσεις, συνδέσμους, επιφωνήματα).
- ▶ Τα μόρια (εκτός από τα θα, να) **χρωματίζουν** συναισθηματικά το λόγο. Εμπλουτίζουν τις σημασίες και τους δίνουν **εκφραστικότητα**. Γι' αυτό τα μόρια τα συναντάμε συχνότερα διάσπαρτα στον καθημερινό λόγο και στη λογοτεχνία.

- Ενώ ως φυσικοί ομιλητές τα χρησιμοποιούμε με άνεση, τα μόρια είναι πιθανό να δυσκολέψουν όσους διδάσκονται την ελληνική ως ξένη γλώσσα, επειδή οι σημασιολογικές τους αποχρώσεις δεν προβλέπονται συνήθως από τους κανόνες και συχνά αλλάζουν ρόλο μέσα στο λόγο (π.χ. προθέσεις που χρησιμοποιούνται ως επιρρήματα, επιρρήματα που γίνονται σύνδεσμοι κ.λπ.).

Διαβάζω και γράφω

1. «Έχεις καλήν μοίραν,... μα τούτο το ψωμί» (κείμενο 3) «ένας νέος, μα τι νέος!» (κείμενο 3) Σκεφτείτε ποιες είναι οι διαφορετικές σημασίες του μα στα δύο αποσπάσματα. • Γράψτε και εσείς δύο προτάσεις, στις οποίες να φαίνονται οι διαφορετικές σημασίες του μα.
2. Σε όλα τα παρακάτω σκίτσα το θα συνοδεύει διάφορους ρηματικούς τύπους. Σε ποια περίπτωση δηλώνεται:
 - α. αυτό που πρόκειται να γίνει
 - β. αυτό που θα μπορούσε να γίνει
 - γ. αυτό που είναι πιθανό να συμβαίνει.

ΘΑ ΣΟΥ ΔΕΙΞΩ ΟΛΑ ΤΑ
ΩΡΑΙΑ ΜΕΡΗ.

ΓΑΛΑΞΙΑΚΗ ΛΕΩΦΟΡΟΣ ΥΠΕΡΤΑΧΕΙΑΣ ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΑΣ

ΘΑ ΠΕΤΑΓΟΜΑΣΤΑΝ
ΩΣ ΤΟΝ ΑΡΗ, ΑΝ ΜΑΣ
ΕΦΤΑΝΑΝ ΤΑ
ΚΑΥΣΙΜΑ.

ΘΑ ΑΥΞΗΣΟΥΜΕ ΤΗΝ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ, ΘΑ
ΔΙΠΛΑΣΙΑΣΟΥΜΕ ΤΟΥΣ ΜΙΣΘΟΥΣ, ΘΑ ΤΡΩΤΕ
ΜΕ ΧΡΥΣΑ ΚΟΥΤΑΛΙΑ, ΘΑ

ΘΑ ΤΟΥΣ
ΚΟΥΡΑΣΑ
ΜΑΛΛΟΝ

- Γράψτε και εσείς τρεις προτάσεις ή κάντε τρία σκίτσα που να περιέχουν φράσεις με θα και να δηλώνουν τις τρεις αυτές διαφορετικές σημασίες.

3. Μελετήστε τις φράσεις που ακολουθούν και πείτε τες φωναχτά;

- Σαν να δρόσισε λιγάκι!
- Δεν αλλάζω γνώμη, που να με χρυσώσεις!
- Ας κρατούσε για πάντα το όνειρο αυτό!
- Μπας και σου περισσεύει κάνα ευρώ;
- Θα 'ρθεις αύριο; – Αμέ!

- Έτσι μου 'ρχεται να τα παρατήσω κι ό,τι θέλει ας γίνει.
- Τον ξέρω εδώ και είκοσι χρόνια!
- Να μην πάω, θα του κακοφανεί!
- Δε γύρισε καν να με κοιτάξει!

α. Εντοπίστε και υπογραμμίστε όσες λέξεις θεωρείτε μόρια στις παραπάνω φράσεις, σύμφωνα με τη θεωρία που προηγήθηκε.

β. Μετασχηματίστε τις φράσεις αυτές. Κάντε όσες αλλαγές χρειάζονται, για να αποδώσετε μεγαλύτερη τυπικότητα και επιστημότητα στο λόγο.

γ. Τι συνέβη με τα μόρια στις δικές σας φράσεις;

δ. Ποια εκδοχή από τις δύο σας φαίνεται ότι εκφράζει εντονότερα τα συναισθήματα των ομιλητών;

Γ ΣΤΙΞΗ

Ακούω και μιλώ

- 1.** «Με τούτην την ύστερην λέξιν... θα στραβώσει» και «Εις εκείνην την στιγμήν... καλήν μοίραν» (κείμενο 3): Εντοπίστε όλα τα σημεία στίξης στα αποσπάσματα.
 - Συζητήστε στην τάξη ποιο σκοπό εξυπηρετεί η χρήση καθενός από αυτά.
- 2.** «Κάμε γρήγορα! Μίλησε!» (κείμενο 3); Τι δείχνει η στίξη που υπάρχει στη φράση του κειμένου;
 - Σε τι είδους εκφώνηση σας οδηγεί;
- 3.** Μπορείτε να φανταστείτε τη φράση «Μίλησε» ειπωμένη σε διαφορετικές περιστάσεις επικοινωνίας;
 - Πώς θα μπορούσε να εκφωνηθεί; • Με ποια σημεία

στίξης θα έπρεπε να αποδοθεί στο γραπτό λόγο η κάθε διαφορετική εκφώνηση;

Διαπιστώνω ότι:

- ▶ Στον προφορικό λόγο αποδίδουμε το νόημα όσων θέλουμε να πούμε ή και τα συναισθήματά μας χρησιμοποιώντας μικρές ή μεγαλύτερες **παύσεις, ανεβοκατεβάσματα** και **χρωματισμούς** της φωνής μας (επιτονισμός).
- ▶ Επειδή στο γραπτό λόγο δεν μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε τέτοια μέσα, αντί γι' αυτά χρησιμοποιούμε τα σημεία της στίξης.
- ▶ Επίσης, με τα σημεία στίξης μερικές φορές φανερώνουμε τις **συντακτικές σχέσεις** μεταξύ των στοιχείων μιας περιόδου λόγου.

Διαβάζω και γράφω

1. Πολλοί νέοι...: Συνεχίστε την περίοδο προσθέτοντας μία ή περισσότερες από τις παρακάτω φράσεις με διάφορους συνδυασμούς;
 - αν και διαθέτουν πολλά εφόδια
 - αντιμετωπίζουν το μέλλον τους με ανησυχία
 - νιώθουν άγχος αγωνία και φόβο
 - επειδή δεν ξέρουν αν θα βρουν δουλειά
 - ακόμα και αυτοί που έχουν πτυχία Ανωτάτων Σχολών

Στις περιόδους που θα φτιάξετε, βάλτε κόμματα όπου νομίζετε ότι είναι απαραίτητα. • Παρατηρήστε σε ποιες περιπτώσεις βάλατε κόμμα.

2. Προσπαθήστε να συνοψίσετε σε έναν κανόνα τα συμπεράσματά σας.
3. Ανατρέξτε στις προηγούμενες ενότητες, όπου διδαχτήκατε τις δευτερεύουσες προτάσεις και βρείτε ποιες από αυτές χωρίζονται με κόμμα από τις κύριες προτάσεις και ποιες δε χωρίζονται.
 - Συμπληρώστε τον κανόνα που ακολουθεί.

Διαπιστώνω ότι:

.....,,

 δευτερεύουσες προτάσεις δε χωρίζονται με κόμμα από την κύρια πρόταση.

- Οι,,
,,
, δευτερεύουσες προτάσεις συνήθως χωρίζονται με κόμμα.

4. Συμπληρώστε τα κενά στο επόμενο πλαίσιο τοποθετώντας τις λέξεις ονοματικές, επιρρηματικές, όπου ταιριάζει η καθεμιά.

• Κατά κανόνα οι δευτερεύουσες δε χωρίζονται με κόμμα από την κύρια πρόταση, ενώ οι χωρίζονται.

Ακούω και μιλώ

1. Αναζητήστε στο κείμενο 3 τις άνω τελείες και τις παύλες. • Εξηγήστε το ρόλο αυτών των σημείων στίξης.

2. Αναζητήστε στα βιβλία σας άλλα κείμενα που περιέχουν παύλες και παρουσιάστε τα στην τάξη.
- Μπορείτε να διατυπώσετε έναν κανόνα για το πότε χρησιμοποιούνται οι παύλες;

Κείμενο 5 [Οι θετικές επιστήμες μάς απειλούν;]

[...] Πολλοί έξυπνοι και ικανοί άνθρωποι συνειδητοποιούν ότι υπάρχει μια πραγματική απειλή [από τις θετικές επιστήμες]. Για παράδειγμα, ο Πάπας Ιωάννης Παύλος ο 2ος, σε ομιλία του προς την UNESCO, διατύπωσε την εξής άποψη:

«Το μέλλον του ανθρώπου και της ανθρωπότητας απειλείται, απειλείται σοβαρά, παρά τις πολύ ευγενικές προθέσεις των ανθρώπων που ασχολούνται με τις θετικές επιστήμες. Οι ανακαλύψεις τους έγιναν και εξακολουθούν να γίνονται αντικείμενο εκμετάλλευσης – εις βάρος των ηθικών κανόνων– για σκοπούς καταστροφής και θανάτου σε βαθμό που ποτέ μέχρι σήμερα δεν είχε επιτευχθεί. Προκαλούνται έτσι τρομακτικές καταστροφές. Αυτό μπορεί να διαπιστωθεί και στον τομέα των γενετικών μετατροπών και βιολογικών πειραμάτων και στους τομείς των χημικών, βακτηριολογικών και πυρηνικών εξοπλισμών.»

G. J. V. Nossal, Ross L. Coppel, Αναμορφώνοντας τη ζωή. Η επανάσταση της γενετικής τεχνολογίας, μτφρ. Γιώργος Παπαδόπουλος, εκδ. Κάτοπτρο, 1991

Ακούω και μιλώ

1. Στο κείμενο 5 αναζητήστε τα ακόλουθα σημεία στίξης: εισαγωγικά, παύλες, άνω κάτω τελεία. • Εξηγήστε το ρόλο τους.
2. Αναζητήστε στα βιβλία σας άλλα κείμενα τα οποία περιέχουν άνω κάτω τελεία και εισαγωγικά και παρουσιάστε τα στην τάξη. • Μπορείτε να διατυπώσετε έναν κανόνα για το πότε χρησιμοποιούνται αυτά τα σημεία στίξης;
3. Ποια είναι η απειλή για το μέλλον του ανθρώπου και της ανθρωπότητας, στην οποία αναφέρεται ο Πάπας στο κείμενο 5; • Έχετε ακούσει ή διαβάσει άλλες τέτοιες παρόμοιες απόψεις;
4. Ποιες από τις σύγχρονες επιστημονικές/τεχνολογικές εξελίξεις νομίζετε ότι προκαλούν τις μεγαλύτερες φοβίες στους ανθρώπους; • Εσείς τις συμμαρίζετε;

Κείμενο Απολογία

[...] Παρά τα γεγονότα δεν άλλαξα πεπιοθήσεις παραμένω ο αυτός με τις ίδιες ιδέες που τρυπούν σαν αγκάθια το μυαλό μου. Είναι τα πράγματα που αλλάζουν γύρω το ύψος των οικοδομών οι τιμές των αυτοκινήτων οι απόψεις των φίλων. Παραμένω ο αυτός με ιδέες που μ' έχουν για καλά σημαδέψει με ιδέες που περπατούν στο κρανίο μου σα μυρμήγκια. [...]

Νάσος Βαγενάς, Νεότερη Ελληνική Ποίηση 1965-1980, εισαγωγή: Αλέξης Ζήρας, εκδ. Γραφή, 1979

Ακούω και μιλώ

Τι παρατηρείτε σε ό,τι αφορά τη στίξη στο κείμενο 6;

- Αν ο ποιητής ακολουθούσε τους τυπικούς κανόνες της γραμματικής, πού και ποια σημεία στίξης θα έπρεπε να προσθέσει;
- Γιατί, κατά τη γνώμη σας, δεν το έκανε;

Διαπιστώνω ότι:

- Συχνά στη **μοντέρνα ποίηση** παραλείπονται ολότελα ή χρησιμοποιούνται **ελάχιστα σημεία στίξης**.

ΣΧΗΜΑΤΑ ΛΟΓΟΥ

Ακούω και μιλώ

1. Στο κείμενο 6 υπάρχουν οι λέξεις αγκάθια και μυρμήγκια. Γιατί χρησιμοποιούνται από τον ποιητή;

- Η σχέση τους με το θέμα του ποιήματος είναι έμμεση ή άμεση;

2. Ο πολιτικός στο σκίτσο της σελ. 139 αναφέρει το λεκτικό σύνολο «χρυσά κουτάλια». Νομίζετε ότι εννοεί κυριολεκτικά κουτάλια από χρυσάφι;

- Ποιο σχήμα λόγου αναγνωρίζετε;

3. Στο κείμενο 4 η αρθρογράφος κάνει λόγο για νέους που «μπαίνουν από νωρίς στο λούκι». Ποια είναι η κύρια/αρχική σημασία της λέξης λούκι;

- Με ποια σημασία χρησιμοποιείται εδώ;
- Ποιο σχήμα λόγου αναγνωρίζετε;

Μαθαίνω ότι:

- ▶ Στον καθημερινό λόγο ελάχιστες λέξεις χρησιμοποιούνται **αποκλειστικά με μία σημασία**. Οι περισσότερες έχουν ή παίρνουν και άλλες σημασίες. Από όλες τις σημασίες μιας λέξης μία λέγεται **αρχική ή κύρια** και οι άλλες **δευτερεύουσες**.
- ▶ Οι αποκλίσεις από την κύρια σημασία και οι διάφορες ιδιόρρυθμες χρήσεις των λέξεων ή φράσεων μέσα σε ένα ορισμένο περιβάλλον επικοινωνίας λέγονται **σχήματα λόγου**.

- Σε ποια σχήματα λόγου έχουμε ήδη αναφερθεί σε προηγούμενες ενότητες του βιβλίου; (βλ. ενότητες 3 και 7)

Μαθαίνω μερικά ακόμα **σχήματα λόγου**:

- ▶ Όταν, για να τονίσουμε μια ιδιότητα ενός προσώπου ή ενός πράγματος ή μιας ιδέας, το συσχετίζουμε με κάτι άλλο πολύ γνωστό, που έχει αυτή την ιδιότητα σε μεγάλο βαθμό, τότε έχουμε **παρομοίωση**. Στην παρομοίωση χρησιμοποιούμε υποχρεωτικά το σαν ή το όπως.
- ▶ Όταν, για να προκαλέσουμε ισχυρή εντύπωση, λέμε κάτι που ξεπερνά το πραγματικό ή το συνηθισμένο, τότε έχουμε **υπερβολή**.
- ▶ Όταν, αντί για μια λέξη ή φράση, χρησιμοποιούμε την αντίθετή της μαζί με άρνηση, τότε έχουμε **σχήμα λιτότητας**.

- ▶ Όταν χρησιμοποιούμε με προσποίηση λέξεις ή φράσεις για να δείξουμε το εντελώς αντίθετο από αυτό που λέμε, τότε έχουμε ειρωνεία.
- ▶ Όταν χρησιμοποιούμε το μέρος ενός συνόλου αντί για το σύνολο και αντίστροφα, την ύλη αντί για το πράγμα που γίνεται από αυτήν ή εκείνο που παράγει αντί για εκείνο που παράγεται από αυτό, τότε έχουμε συνεκδοχή.

4. Ποια σχήματα λόγου αναγνωρίζετε στα παραδείγματα των προηγούμενων δραστηριοτήτων 1 και 2;

5. Ποια σχήματα λόγου αναγνωρίζετε στα παρακάτω παραδείγματα;

α. «το λερό κουρελιασμένο φουστάνι της έλαμψε, ωσάν βασιλική πορφύρα», «σύγνεφο μαύρο, ωσάν πίσσα» (κείμενο 3)

β. «τη νύφη, οπού είναι καλύτερη από το μάλαμα» (κείμενο 3)

γ.

Κείμενο 7 [Δεν είναι η επιστήμη αυτή που προκαλεί καταστροφές]

Δεν είναι λίγες οι επικρίσεις που δέχονται οι επιστήμονες τα τελευταία χρόνια. Τους κατηγορούμε ότι δεν έχουν καρδιά και συνείδηση και δε νοιάζονται για την υπόλοιπη ανθρωπότητα. Τους καταμαρτυρούμε πως είναι επικίνδυνα άτομα που δε διστάζουν να ανακαλύπτουν και να χρησιμοποιούν μεθόδους φοβερών καταστροφών και καταναγκασμών. Είναι σαν να τους κάνουμε μεγάλη τιμή. Η αναλογία ηλιθίων και κακοποιών έχει σταθερή τιμή που τη βρίσκουμε σε όλα τα δείγματα ενός πληθυσμού, στους επιστήμονες αλλά και στους ασφαλιστικούς υπαλλήλους, στους συγγραφείς αλλά και στους χωρικούς, στους ιερείς αλλά και στους πολιτικούς. Και παρά το Δρ. Φρανκεστάιν και το Δρ. Φολαμούρ, οι ιστορικές καταστροφές οφείλονται λιγότερο στους επιστήμονες απ' ό,τι στους ιερείς ή στους πολιτικούς.

Οι άνθρωποι δεν αλληλοσκοτώνονται μόνο για το συμφέρον αλλά και εξαιτίας του δογματισμού. Τίποτε δεν είναι πιο επικίνδυνο από τη βεβαιότητα κάποιου ότι έχει δίκιο. Τίποτε δεν προκαλεί τόση καταστροφή όση η έμμονη ιδέα μιας αλήθειας που θεωρείται απόλυτη. Όλα τα εγκλήματα στην ιστορία είναι απόρροια κάποιου φανατισμού. Όλες οι σφαγές έγιναν από αρετή, στο όνομα της αληθινής θρησκείας, του νόμιμου εθνικισμού, της καλής πολιτικής, της σωστής ιδεολογίας· και τέλος, στο όνομα του αγώνα εναντίον της αλήθειας του άλλου, του αγώνα εναντίον του σατανά. Η ψυχρότητα και η αντικειμενικότητα, που τόσο συχνά αποδίδουμε στους επιστήμονες, ίσως είναι προτιμότερες από τον πυρετό και την υποκειμενικότητα στην αντιμετώπιση

ορισμένων ανθρώπινων υποθέσεων. Τα πάθη δεν τα γεννούν οι ιδέες της επιστήμης. Αντίθετα, τα πάθη χρησιμοποιούν την επιστήμη για να υποστηρίξουν τους σκοπούς τους. Η επιστήμη δεν οδηγεί στο ρατσισμό και το μίσος, αλλά το μίσος προσφεύγει στην επιστήμη για να δικαιολογήσει το ρατσισμό του. Μπορούμε να επιπλήτουμε την ορμή και τον ενθουσιασμό που εκδηλώνουν μερικές φορές ορισμένοι επιστήμονες όταν υπερασπίζονται τις ιδέες τους. Αλλά ως τώρα ουδεμία γενοκτονία διαπράχθηκε για το θρίαμβο κάποιας επιστημονικής θεωρίας.

Francois Jacob, Το παιχνίδι της εξέλιξης, μτφρ. Νίκος Λιανέρης, εκδ. Τροχαλία, 1989 (διασκευή)

Ακούω και μιλώ

1. Εντοπίστε ένα σχήμα συνεκδοχής στην πρώτη παράγραφο του κειμένου 7.
2. Αναζητήστε το σχήμα λιτότητας στην αρχή του ίδιου κειμένου.
3. Σε ποιο από τα προηγούμενα κείμενα της ενότητας μπορεί να αποτελεί νοητή απάντηση το κείμενο 7;
 - Γιατί;

Διαβάζω και γράφω

1. Ποια θέση θα παίρνατε εσείς ανάμεσα στις απόψεις που παρουσιάζονται στο κείμενο 7 και σε εκείνο που εντοπίσατε στην προηγούμενη δραστηριότητα

(Ακούω και μιλώ 3); • Υποστηρίξτε την άποψή σας σε μια παράγραφο.

2. Μετασχηματίστε την πρώτη παράγραφο του κειμένου 7, απαλείφοντας τα σχήματα λόγου.

• Τι παρατηρήσεις κάνετε;

3. Μιλήστε για τα συναισθήματα που σας γεννά η προοπτική της αποφοίτησης από το Γυμνάσιο και η επιλογή νέων δρόμων για το μέλλον σας. • Γράψτε μια παράγραφο χρησιμοποιώντας όσο περισσότερα σχήματα λόγου μπορείτε.

Ε ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Κείμενο 8 Γυρίστε το γαλαξία με ωτο-στοπ

Ο γήινος Άρθουρ Ντεντ, από μια εντελώς απίθανη άθροιση απιθανοτήτων, βρέθηκε να ταξιδεύει στο διάστημα μαζί με το φίλο του Φορντ Έσκορτ, Μπετελγεζιανό που 'χε ξεμείνει στη Γη. Βέβαια, η Γη έχει ήδη κατεδαφιστεί από το Βογγονικό Οικοδομικό Στόλο (με εντολή της Γαλαξιακής Πολεοδομίας), για ν' ανοίξει μια γαλαξιακή λεωφόρος υπερταχείας κυκλοφορίας. Κάτω από εντελώς απίθανες συνθήκες, ο Άρθουρ βρέθηκε πάνω στη «Χρυσή Καρδιά», διαστημόπλοιο Άπειρης Απιθανότητας, που μόλις είχε κλέψει ο Ζάφορντ Μπλήμπλιμπροξ,

πρόεδρος του Γαλαξία και ξάδερφος του Φορντ Έσκορτ και τον οποίο συνοδεύει η Τρίλιαν, ένα κορίτσι που είχε αφήσει ανικανοποίητα αισθήματα στον Άρθουρ, μια νύχτα σ' ένα πάρτι στο Λονδίνο. Όλοι μαζί (να μην ξεχάσουμε και το Μάρβιν, το ψυχοπαθές ρομπότ) κατευθύνονται στο μυθικό πλανήτη Μαγραθέα...

Ως ραδιοφωνική εκπομπή καθήλωνε εβδομαδιαία τα αγγλικά πλήθη.

Ως τηλεοπτικό σίριαλ στάθηκε απ' τις πιο διασκεδαστικές ώρες του BBC.

Ως βιβλίο είναι μια πανέξυπνη σάτιρα για το ανθρωπινό είδος, τις καταβολές και το μέλλον του. Το κρατάτε στα χέρια σας.

Douglas Adams, Γυρίστε το γαλαξία με ωτο-στοπ (κείμενο οπισθόφυλλου), μτφρ. Δημήτρης Αρβανίτης, εκδ. Παρά πέντε, 1999

Ακούω και μιλώ

1. Το κείμενο 8 αποτελεί το οπισθόφυλλο ενός βιβλίου. Τα οπισθόφυλλα συνήθως περιλαμβάνουν μια σύντομη περίληψη του περιεχομένου του βιβλίου ή μερικά αξιολογικά σχόλια για το βιβλίο ή και τα δύο.
 - Σε ποια από τις παραπάνω περιπτώσεις ανήκει το συγκεκριμένο κείμενο;
2. Μέχρι ποιο σημείο του κειμένου φτάνει η περίληψη και από ποιο σημείο αρχίζουν τα σχόλια;
3. Ποιο πρακτικό σκοπό εξυπηρετούν τα οπισθόφυλλα των βιβλίων κατά τη γνώμη σας;
4. Με βάση τις πληροφορίες που δίνει το κείμενο 8 σε ποια περίπτωση θα διαλέγατε να διαβάσετε αυτό το βιβλίο;

- α. Αν θέλατε να εμπλουτίσετε τις γνώσεις σας για το γαλαξία μας.
- β. Αν αγαπάτε τα μυστήρια.
- γ. Αν προτιμάτε τις ρομαντικές ιστορίες.
- δ. Αν σας αρέσει η επιστημονική φαντασία.

Θυμάμαι ότι:

- ▶ Οι περιλήψεις είναι **σύντομα** κείμενα που προκύπτουν από άλλα εκτενέστερα, διατηρώντας μόνο τα **βασικά τους στοιχεία και παραλείποντας τις λεπτομέρειες**.
- ▶ Οι περιλήψεις είναι εξαιρετικά χρήσιμες και έχουν πολλές εφαρμογές στην καθημερινή ζωή (π.χ. σύντομες ειδήσεις, οπισθόφυλλα βιβλίων).

- Σε ποιες περιπτώσεις στην καθημερινή μας ζωή ακούμε ή διαβάζουμε περιληπτικά κείμενα;

Θυμάμαι επίσης ότι:

- ▶ Για να κάνω την περίληψη ενός κειμένου πρέπει:
 - α. να κατανοήσω το αρχικό κείμενο β. να μελετήσω τη δομή του
 - γ. να εντοπίσω τα βασικά στοιχεία κάθε ενότητας (π.χ. παραγράφων, κεφαλαίων κ.λπ. ανάλογα με το είδος του κειμένου)
 - δ. να τα αποδώσω σε ένα νέο κείμενο που να εξυπηρετεί το σκοπό για τον οποίο παράγεται.
- ▶ Βοηθητικό ρόλο στη συγγραφή της περίληψης μπορούν να παίξουν **οι πλαγιότιτλοι** που θα έχουμε βρει για κάθε παράγραφο του αρχικού κειμένου.

- ▶ Στην περίληψη δεν είναι απαραίτητο να μιμούμαστε το ύφος του αρχικού κειμένου.
- ▶ Η χρήση αυτούσιων λέξεων ή φράσεων του αρχικού κειμένου καλό είναι να αποφεύγεται.

Κείμενο 9 Το μέλλον θα είναι άλλο

Το μέλλον είναι ήδη –ή θα είναι– άλλο. Με αυτήν τη βασική πρόταση, υπονοείται ότι το μέλλον δε θα ακολουθήσει όσα υποθέτουν οι αναλυτές. Δε θα αντιστοιχεί σε εκείνα που τεκμηριώνουν οι τεχνοκράτες, μήτε σε όσα φοβούνται ή ελπίζουν οι άνθρωποι. Κοντολογίς, το μέλλον δε θα μοιάζει με ό,τι προβλέπουν οι σημερινοί.

Το μέλλον μας, λοιπόν, θα είναι άλλο. Η γενική αυτή θέση, που αρνείται κάθε πρόβλεψη, ενισχύεται από το κύριο, νομίζω, συμπέρασμα των τελευταίων δεκαετιών: Ότι δηλαδή τα μεγάλα ιστορικά ή κοινωνικά φαινόμενα περίπου αιφνιδίασαν, ακολουθώντας δρόμους μη αναμενόμενους. Και όταν κινήθηκαν με κάποια υποτιθέμενη συνέπεια, απέχουν πολύ από το να αποκαλύπτουν μια λογική της Ιστορίας. Σε μεγάλο βαθμό, η πορεία προς το μέλλον έχει λοιπόν χαοτική υφή. [...]

Κανείς δεν μπορούσε να φανταστεί την εκρηκτική ανάπτυξη του Διαδικτύου πολύ περισσότερο, τις προεκτάσεις που αυτή η ανάπτυξη έχει στην οικονομία ή τη διάδοση της γνώσεως – ποιας γνώσεως, όμως; Στο χώρο άλλωστε των ιδεών, ο θρίαμβος της επιστήμης κατά τον εικοστό αιώνα συνοδεύτηκε από ένα

αναπάντεχο κύμα θρησκευτικών εξάρσεων, μυστικισμού και επανακάμψεως της μαγείας.

Είναι ωστόσο ενδιαφέρον ότι το απρόβλεπτο της Ιστορίας δε χαρακτηρίζει μόνο το μακρόκοσμο της: τον κόσμο δηλαδή της κοινωνίας ή των εθνών, της οικονομίας και των ιδεολογιών. Φαίνεται να ισχύει και στη μικροκλίμακα της ανθρώπινης ζωής, σε ό,τι συνιστά την καθημερινότητα και τις προσδοκίες μας. Δεν πάνε πολλά χρόνια που η θεαματική διάδοση της τηλεόρασεως είχε οδηγήσει, ειδικούς και μη, σε θρήνους για το τέλος του κινηματογράφου. Σήμερα, ωστόσο, ο κινηματογράφος παρουσιάζει σπάνια άνθιση, τόσο σε ποιότητα ταινιών όσο και σε ανανεωμένες αίθουσες. Είναι χρήσιμο να δούμε αν την ίδια τύχη θα έχει και η πρόβλεψη που θέλει το ηλεκτρονικό βιβλίο να αντικαθιστά τις σελίδες του χαρτιού με το χαρακτηριστικό τους άρωμα και τη φθορά του χρόνου. Όσο για την κινητή τηλεφωνία, είναι γεγονός ότι εισέβαλε στην καθημερινότητα, ανοίγοντας νέους δρόμους αλλά και ήθη στην επικοινωνία. Η διαπίστωση όμως ότι η πραγματική επικοινωνία ανάμεσα στους ανθρώπους βρίσκεται πάντοτε σε κρίση δεν απέχει πολύ από την αλήθεια. Σχηματικά λοιπόν, στην πορεία προς το μέλλον δύο άξονες εμφανίζονται διακριτοί: Ο πρώτος είναι η τρομακτική επιτάχυνση των εξελίξεων, τόσο στο μακρόκοσμο της Ιστορίας όσο και στο μικρόκοσμο τον ανθρώπινο ή της καθημερινότητας. Η επιτάχυνση αυτή, ενώ ως κινητήρια δύναμη έχει κυρίως την τεχνολογία, δε φαίνεται να απηχεί την κλασική έννοια της προόδου. Είναι συχνά ανεξέλεγκτη, κάποτε αντιφατική, και πάντως χωρίς να είναι ορατά τα επόμενά της βήματα.

Από την άλλη –ο άλλος άξονας– είναι ο ίδιος ο άνθρωπος. Μοιάζει αμήχανος ή υποτάσσεται στις εξελίξεις, που είναι συχνά ευεργετικές. Αλλού ανθίσταται. Δε

φαίνεται όμως, προς ώρας τουλάχιστον, να έχει αλλοιωθεί η βαθύτερή του φύση. Παραμένει νοσταλγός του ονείρου και μιας άλλης ζωής, αναζητεί αξίες και πρότυπα, προσπαθεί να ισορροπήσει – ενώ η περιδίνηση των πάντων χαρακτηρίζει την εποχή μας. Ο μετέωρος άνθρωπος: Γνώστης της κοσμικής του ασημαντότητας συνεχίζει ωστόσο να αισθάνεται τα ρίγη της υπάρξεως και της ιστορίας του. Με δυο λόγια, να δημιουργεί πολιτισμό. [...]

Στη χαοτική πορεία του ανθρώπου προς το μέλλον, οι εξωγενείς παράγοντες, που σήμερα εκφράζονται κυρίως από την ανεξέλεγκτη τεχνολογία και ένα στυγνό οικονομισμό, υπάρχει πιθανότητα να ισοπεδώσουν τις εκφράσεις του πολιτισμού του, αλλά και τους εσωτερικούς του κραδασμούς. Ο μεταάνθρωπος, που θα δημιουργηθεί, δεν μπορεί να περιγραφεί, μήτε η κοινωνία η τότε. Θα είναι ίσως ένα μείγμα εικονικής πραγματικότητας και αθέατης εξουσίας των ισχυρών.

Αν όμως υποτεθεί ότι το τοπίο της ψυχής πάντοτε θα αναζητεί τις αξίες της αλληλεγγύης και του πολιτισμού, της δικαιοσύνης ή του έρωτα, τότε ο σημερινός κύκλος –κύκλος βαρβαρότητας– κάποτε θα κλείσει. Ένας καινούριος ασφαλώς θα ανοίξει. Ο καινούριος αυτός κύκλος δε θα θυμίζει εκείνους του παρελθόντος, όπως θα επιθυμούσαν μερικοί ουτοπιστές. Με τον έναν ή τον άλλο όμως τρόπο, θα επαναφέρει στο κέντρο του το ανθρώπινο πρόσωπο.

Γιώργος Γραμματικάκης, ένθετο «Βιβλιοθήκη»,
εφημ. ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ, 2000

Διαβάζω και γράφω

1. Αφού μελετήσετε προσεκτικά το κείμενο 9, προσπαθήστε:

- α. να το χωρίσετε σε ενότητες**
- β. να κάνετε το σχεδιάγραμμά του**
- γ. να γράψετε έναν πλαγιότιτλο σε κάθε παράγραφο του**

2. Συντάξτε τώρα μια περίληψη του κειμένου 9, που θα δημοσιευτεί στη μαθητική εφημερίδα του σχολείου σας, με σκοπό να συμβάλει στη διεύρυνση του προβληματισμού των συμμαθητών σας. Το κείμενο σας δεν μπορεί να υπερβαίνει τις 200 λέξεις, γιατί δεν υπάρχει περισσότερος διαθέσιμος χώρος στην εφημερίδα.

ΣΤ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΛΟΓΟΥ

Ακούω και μιλώ

1. Πολλοί άνθρωποι αρχίζουν να ξεφυλλίζουν την εφημερίδα ή το περιοδικό τους από τη σελίδα που περιέχει τα ζώδια (τα ωροσκόπια). Εσείς έχετε αυτή τη συνήθεια; • Συζητήστε στην τάξη και επιχειρήστε να εξηγήσετε αυτή τη συμπεριφορά. • Πιστεύετε ότι η ανάγνωση του ωροσκοπίου μπορεί να βοηθήσει κάποιον να πάρει τις σωστές αποφάσεις, για να αποφύγει κινδύνους και να εκμεταλλευτεί τις ευκαιρίες της ζωής; • Ναι; • Όχι; • Γιατί;

Κείμενο 10 Don' t worry be happy

Άμα ξυπνήσεις και έχεις βγάλει ουρά,
αν κοιταχείς και έχεις βγάλει βυζιά...

Don' t worry be happy

Άμα η κόρη σου σε λέει μπαμπά ενώ ο γιος σου
σε φωνάζει μαμά...

Don' t worry be happy

Δεν είναι αυτό για να σ' ανησυχεί,
είναι μια φιλομετάλλαξη...

Don' t worry be happy

Και τι με νοιάζει εμένα δηλαδή,
εγώ θα γίνω σταρ του MTV

Don' t worry be happy

Στίχοι: Χάρης και Πάνος Κατσιμίχας, Μουσική: Bobby
McFerrin, στο δίσκο Η μοναξιά του σχοινοβάτη, Ακτή,
1992

Κείμενο 11 Save the human

<http://www.greenpeace.gr>

2. Συζητήστε το μήνυμα των κειμένων 10 και 11. • Ποια σχέση εντοπίζετε μεταξύ τους ως προς το θέμα που θέτουν και τον τρόπο που το προσεγγίζουν; • Θεωρείτε υπαρκτό τον κίνδυνο που επισημαίνουν τα δύο κείμενα; Από πού πιστεύετε ότι προέρχεται;
3. Οργανώστε στην τάξη σας έναν αγώνα λόγου (ντιμπέιτ) με τους κανόνες που περιγράφονται αναλυτικά στην ενότητα 5, σελ. 99-100 του δεύτερου τομου. • Η ομάδα Α αναλαμβάνει να υποστηρίξει την άποψη ότι η πρόοδος της επιστήμης και της τεχνολογίας αποτελεί απειλή για το μέλλον της ανθρωπότητας. • Η ομάδα Β, αντίθετα, θα υποστηρίξει ότι οι κίνδυνοι δεν προέρχονται από την ανάπτυξη της επιστήμης αλλά από την κακή της χρήση και επιπλέον ότι η επιστήμη παρέχει τη μόνη ελπίδα για την αντιμετώπιση των ζωτικών προβλημάτων της ανθρωπότητας. • Για να προετοιμάσετε τα επιχειρήματά σας, ανατρέξτε στα κείμενα 1, 5, 7 και 9 αυτής της ενότητας. • Επίσης, σκεφτείτε παραδείγματα από την ιστορία και την επικαιρότητα.

Κείμενο 12 [Δύσκολες αποφάσεις...]

Ο Ζαν-Μαρκ δεν υποτιμούσε ποτέ τη μαγεία που αντιπροσωπεύει για έναν άνθρωπο η στιγμή κατά την οποία επιλέγει το επάγγελμά του. Ήξερε καλά πως η ζωή είναι σύντομη και η επιλογή του δεν πρέπει να είναι ανεπανόρθωτη, γι' αυτό και τον κατέλαβε αγωνία, όταν διαπίστωσε ότι κανένα επάγγελμα δεν τον τραβούσε αυθόρμητα. Εξέτασε με σκεπτικισμό όλο το φάσμα των δυνατοτήτων που

προσφέρονταν. Οι εισαγγελείς που αφιερώνουν όλη τους τη ζωή στη δίωξη των άλλων, οι δάσκαλοι, τα κορόιδα των κακομαθημένων παιδιών, οι τεχνικοί κλάδοι, που η πρόοδος τους αποφέρει μικρό όφελος με τεράστια ζημιά, η επιτηδευμένη και κενή φλυαρία των ανθρωπιστικών επιστημών, η αρχιτεκτονική εσωτερικών χώρων (αυτή τον τραβούσε επειδή θυμόταν τον παππού του που ήταν μαραγκός), υποδουλωμένη πλήρως στις μόδες τις οποίες σιχαινόταν, οι καημένοι οι φαρμακοποιοί, που κατόντησε να πουλάνε κουτιά και μπουκαλάκια. Όταν αναρωτιόταν: τι επάγγελμα να διαλέξω για όλη μου τη ζωή, βαθιά μέσα του αισθανόταν την πιο αμήχανη σιωπή. Τελικά κατέληξε στην ιατρική, υπακούοντας όχι σε κάποια κρυφή έλξη, αλλά σ' έναν αλτρουιστικό ιδεαλισμό. Πίστευε πως η ιατρική είναι η μόνη αναμφισβήτητα χρήσιμη στον άνθρωπο απασχόληση που η τεχνολογική πρόοδος της έχει ελάχιστες αρνητικές συνέπειες.

Μίλαν Κούντερα, Η Ταυτότητα, μτφρ.
Γιάννης Η. Χάρης, εκδ. Εστία, 1999

Διαβάζω και γράφω

1. Διαβάστε το κείμενο 12. • Εσείς έχετε βρεθεί σε θέση ανάλογη με αυτήν του ήρωα του κειμένου; • Αποτυπώστε σε μία παράγραφο τις σκέψεις και τα συναισθήματα που σας δημιουργεί η επιλογή μιας επαγγελματικής προοπτικής.
2. Ανατρέξτε στο κείμενο 2. • Θυμηθείτε τα δύο πρόσωπα και την αντίληψη του καθενός απέναντι στην οικοδόμηση του μέλλοντος. Αν ο καθηγητής είχε διάθεση να απαντήσει σε όσα του λέει ο ταξιτζής στο τέλος της συνομιλίας τους, με σκοπό να του αποδείξει ότι κάνει λάθος, τι θα του έλεγε; • Συνεχίστε το

διάλογο. • Στο κείμενό σας προσπαθήστε να περιλάβετε όσο μπορείτε περισσότερες από τις παρακάτω λέξεις ή κάποιες συγγενικές προς αυτές: μοιρολατρία, αγωνιστικότητα, πρωτοβουλία, αισιοδοξία, ανάπτυξη, προσδοκία, ελπίδα, ανασφάλεια, πεπρωμένο.

3. Από την ηλεκτρονική διεύθυνση https://www.minedu.gov.gr/publications/docs2024/epag_ekraideusi/2024_06_26_EΞE_71341_YA_Kathor_TOMEΩN-EIDIKOT_ανά_EΠΑΛ-ΠΕΠΑΛ_2024-25_ΦΕΚ_3731B_28.06.2024.pdf στο Διαδίκτυο, επιλέξτε το ΕΠΑΛ που νομίζετε ότι παρουσιάσει το μεγαλύτερο ενδιαφέρον για σας. • Γράψτε μια επιστολή ή στείλτε ένα ηλεκτρονικό μήνυμα (e-mail) στη διεύθυνση του σχολείου, ζητώντας όσες πληροφορίες θέλετε να μάθετε σχετικά:

- α.** με τις προϋποθέσεις εγγραφής,
- β.** το πρόγραμμα σπουδών και
- γ.** τις προοπτικές επαγγελματικής αποκατάστασης ή οτιδήποτε άλλο θεωρείτε χρήσιμο να ξέρετε, για να πάρετε τις αποφάσεις σας.

Στη συνέχεια μπορείτε να αξιολογήσετε τα κείμενά σας, ελέγχοντας αν:

- ακολουθούν την τυπική μορφή της επιστολής,
- διαθέτουν το κατάλληλο ύφος,
- έχουν χρησιμοποιηθεί σωστά τα σημεία στίξης.
- διατυπώνονται σαφείς ερωτήσεις που ζητούν πραγματικά χρήσιμες, νέες πληροφορίες.

Διαθεματική εργασία

Οι προγνώσεις στη διάρκεια των αιώνων και σε ποικίλους τομείς της ανθρώπινης δράσης
Είναι γνωστό ότι οι άνθρωποι σε όλες τις εποχές και σε όλους τους τόπους έχουν σφοδρή επιθυμία να μαντέψουν τι τους επιφυλάσσει το μέλλον, ιδιαίτερα όποτε βρίσκονται μπροστά σε κρίσιμες αποφάσεις.

► Χωριστείτε σε ομάδες και μελετήστε τις διάφορες πτυχές του φαινομένου των προγνώσεων. Κάθε ομάδα μπορεί να επιλέξει έναν από τους παρακάτω τομείς ή κάποιον άλλον που θεωρεί ότι παρουσιάζει ενδιαφέρον:

α. μαντεία και χρησμοί στην Αρχαία Ελλάδα

β. οι προφήτες και τα προφητικά κείμενα του Χριστιανισμού

γ. οι πρακτικές πρόγνωσης του μέλλοντος στους αρχαίους ανατολικούς λαούς

δ. λαϊκές δοξασίες και σημερινές διαδεδομένες πρακτικές μαντείας

ε. οι επιστημονικές προγνώσεις και η σημασία τους (μετεωρολογία, σεισμολογία, οικονομία, ιατρική, βιολογία)

στ. μαθηματικά μοντέλα για τις προγνώσεις.

► Η κάθε ομάδα ας συνθέσει μια παρουσίαση των ευρημάτων και των συμπερασμάτων της και ας την ανακοινώσει στην τάξη. Στη συνέχεια μπορεί να γίνει μια συζήτηση σχετικά με όσα παρουσιάστηκαν.

ΑΣ ΘΥΜΗΘΟΥΜΕ

ΤΙ ΜΑΘΑΜΕ Σ' ΑΥΤΗ ΤΗΝ ΕΝΟΤΗΤΑ

► Σημειώστε ένα ✓ στο σωστό:

α. Τα μόρια είναι

κλιτά μέρη του λόγου

άκλιτα μέρη του λόγου

β. Η σημασία τους

είναι σταθερή

εξαρτάται από τα συμφραζόμενα

► Για παράδειγμα, μόρια είναι οι λέξεις

.....
.....

► Αντιστοιχίστε:

Προφορικός λόγος

Σημεία στίξης

Γραπτός λόγος

Επιτονισμός

► Όταν στο λόγο χρησιμοποιούμε τις λέξεις/φράσεις, όχι με την κύρια σημασία τους, αλλά με κάποια διαφορετική, τότε χρησιμοποιούμε σχήματα λόγου.

Έτσι για παράδειγμα, όταν λέμε σε κάποιον: «Τι έξυπνος που είσαι!», μπορεί είτε να μιλάμε κυριολεκτικά είτε να χρησιμοποιούμε την
Τι από τα δύο συμβαίνει, εξαρτάται από

► Για να κάνω την περίληψη ενός κειμένου, πρέπει να:

α

.....

β

.....

γ

.....

δ

.....

A. ΓΛΩΣΣΙΚΟΙ ΟΡΟΙ

- **εκφώνημα:** η μέγιστη ενότητα γλωσσικών δεδομένων που συνδέονται με συγκεκριμένους ομιλητές σε συγκεκριμένο τόπο και χρόνο. Ένα εκφώνημα μπορεί να αποτελείται από μια μόνο λέξη, από μια φράση, μια «ελλιπή πρόταση» κ.λπ.
- **εκφώνηση:** μεγαλόφωνη εκφορά λόγου.
- **επιτονισμός:** τρόποι εκφραστικής διακύμανσης της φωνής στην προφορική ομιλία.
- **δομή κειμένου:** η εσωτερική οργάνωση ενός κειμένου, δηλαδή η ιδιότητά του να έχει διακριτά μέρη, συγκεκριμένη πορεία από την αρχή προς το τέλος και τα μέρη του να συνδέονται μεταξύ τους με λογική αλληλουχία.
- **κειμενικά είδη ή είδη λόγου:** συμβατικές μορφές κειμένων που περιέχουν ορισμένα κειμενικά χαρακτηριστικά ως προς τη δομή, τη μορφή και το περιεχόμενο. Τα χαρακτηριστικά αυτά αντικατοπτρίζουν στοιχεία και ιδιότητες των κοινωνικών περιστάσεων μέσα στα οποία παρήχθησαν. Έτσι μια συνέντευξη είναι ένα κειμενικά είδος με ορισμένα χαρακτηριστικά τα οποία αντικατοπτρίζουν και αντιπροσωπεύουν την κοινωνική περίσταση της συνέντευξης, τη συζήτηση δηλαδή δύο ανθρώπων κατά την οποία ο ένας ρωτάει και ο άλλος απαντάει με σκοπό αυτή η συζήτηση (συνέντευξη) να δημοσιοποιηθεί σε τρίτα πρόσωπα. Μια διαφήμιση είναι ένα κειμενικά είδος που έχει ορισμένα κειμενικά χαρακτηριστικά και στη δομή και στη μορφή και στο περιεχόμενο (σύντομο κείμενο, περιεκτικό, ελκυστικό κ.λπ.) που

αντικατοπτρίζει την κοινωνική περίσταση της διαφήμισης.

- **Λεκτικό σύνολο:** ομάδα λέξεων συντακτικά οργανωμένων που αποτελούν μια ενότητα. Ένα λεκτικό σύνολο μπορεί να αποτελείται από μία ή περισσότερες λέξεις.
- **Λεξικά στοιχεία:** στοιχεία που μπορούν να χρησιμοποιηθούν για τη δημιουργία μιας λέξης (π.χ. προθήματα /ρίζες / επιθήματα).
- **περιστάσεις επικοινωνίας:** πού, πότε, πώς, ανάμεσα σε ποιους και με ποιο σκοπό γίνεται η ανταλλαγή μηνυμάτων.
- **συμφραζόμενα:** αυτά που εμφανίζονται πριν ή έπειτα από μια λέξη, μια φράση ή ένα εκφώνημα. Τα συμφραζόμενα μας βοηθούν συχνά να καταλάβουμε τη συγκεκριμένη σημασία μια λέξης, φράσης κ.λπ.
- **συντακτική κατηγορία:** όταν οι λέξεις παρουσιάζουν όμοια συμπεριφορά μέσα στην πρόταση, έχουν όμοια μορφολογικά χαρακτηριστικά και τοποθετούνται σε όμοια σημεία μέσα στη δομή της φράσης και της πρότασης λέμε ότι ανήκουν στην ίδια συντακτική κατηγορία. Συντακτικές κατηγορίες είναι, για παράδειγμα, το ρήμα, το επίθετο, το άρθρο, η πρόθεση, το επίρρημα κ.λπ.
- **ύφος (κειμένου):** τα στοιχεία που συνιστούν την ιδιαιτερότητα της δομής ενός κειμένου και γενικότερα την ίδια την υφή του / η ιδιαιτερότητα της γλωσσικής μορφής του κειμένου (εν αναφορά πάντα προς το περιεχόμενο του) / διαφοροποίηση του λόγου σε συγκεκριμένες μορφές επικοινωνίας, επιλογή ορισμένων δομικών σχημάτων και / ή ως απόκλιση από τα καθιερωμένα σχήματα μιας γλώσσας /

συγκεκριμένες γλωσσικές επιλογές που κάνει κάποιος συγγραφέας οι οποίες προσδίδουν ιδιαιτερότητα στον ίδιο και στο έργο του.

B. ΞΕΝΙΚΟΙ ΟΡΟΙ

- **γκράφιτι:** επιγραφή ή παράσταση σε τοίχο που συνήθως περιλαμβάνει έντονα χρώματα, αφηρημένα σχέδια και γράμματα και αποτελεί μια σύγχρονη μορφή νεανικής έκφρασης.
- **κολάζ:** τεχνική ζωγραφικής κατά την οποία, στην κατασκευή πινάκων, χρησιμοποιούνται ετερογενή υλικά, όπως χρώματα, φωτογραφίες, έντυπα, υφάσματα κ.λπ.
- **κόμικ(ς):** σειρά από ασπρόμαυρα ή έγχρωμα σχέδια που αφηγούνται ποικίλου περιεχομένου ιστορίες και δημοσιεύονται είτε σε συνέχειες σε εφημερίδες και περιοδικά είτε σε αυτοτελείς εκδόσεις.
- **λεζάντα:** σύντομη επεξήγηση κάτω από εικόνα, φωτογραφία, σχέδιο κ.λπ.
- **προφίλ:** η πλάγια όψη του προσώπου – μτφ.: σύνολο χαρακτηριστικών, τρόπος συμπεριφοράς ατόμου, ομάδας ή πολιτικού κόμματος κ.λπ. που προσδιορίζει τη δημόσια εικόνα του.
- **ρεπορτάζ:** συλλογή ειδήσεων / πληροφοριών σχετικά με ένα θέμα από δημοσιογράφο – ρεπόρτερ για δημοσίευση στον τύπο ή για μετάδοση από τα ραδιοτηλεοπτικά μέσα, ειδησεολογία.
- **σλόγκαν:** λέξη ή σύντομη και περιεκτική φράση που επαναλαμβάνεται σε πολιτική ή εμπορική διαφήμιση, σύνθημα.

Για τους ορισμούς των όρων βασιστήκαμε στα παρακάτω βιβλία:

Ελληνικό Λεξικό. Τεγόπουλος –Φυτράκης (1993), Αθήνα.

Lyons, J. (2002). Εισαγωγή στη Θεωρητική Γλωσσολογία. Αθήνα: Μεταίχμιο.

Μπαμπινιώτης, Γ. (1984). Γλωσσολογία και Λογοτεχνία. Από την τεχνική στην τέχνη του λόγου. Αθήνα.

Μπαμπινιώτης, Γ. (1986). Θεωρητική Γλωσσολογία. Εισαγωγή στη Σύγχρονη Γλωσσολογία. Αθήνα.

Richards, J. C., Platt, (1996). Dictionary of Language Teaching and Applied Linguistics. Essex: Longman.

Φιλιππάκη-Warburton, E. (1992). Εισαγωγή στη Θεωρητική Γλωσσολογία. Αθήνα: Νεφέλη.

Χατζησαββίδης, Σ. (2005). «Από την παιδαγωγική του γραμματισμού στους πολυγραμματισμούς: Νέες τάσεις, διαστάσεις και προοπτικές στη διδασκαλία της γλώσσας» στο Μπαλάσκας, Κ. και Κ., Αγγελάκος, (επιμ.). Γλώσσα και Λογοτεχνία στην Πρωτοβάθμια και τη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση. Αθήνα: Μεταίχμιο.

- αισθητική 19-20, 39 τ' 3^{ος}.
- αιτία 58 τ' 1^{ος}, 69, 34, 100, 127 τ' 2^{ος}, 26 τ' 3^{ος}.
- αιτιολογημένες κρίσεις 74-84 τ' 1^{ος}.
- αναφορά 41, 59, 110 τ' 1^{ος}.
- ανθρώπινα δικαιώματα 104 τ' 1^{ος}, 124-125 τ' 2^{ος}, 8-9 τ' 3^{ος}
- αντίθεση 90 τ' 2^{ος}, 8-9, 19, 29 τ' 3^{ος}
- αντίθετα 60, 68 τ' 2^{ος}.
- αποτέλεσμα 8-9, 25-26 τ' 3^{ος}.
- ασύνδετο σχήμα 22 τ' 1^{ος}.
- γλώσσα 10, 49-68, 71-77, 81, 87, 101 τ' 1^{ος}., 5-12, 19-20, 30, 43-44, 51-60, 68, 101, 107-108, 117 τ' 2^{ος}., 6, 53 τ' 3^{ος}.,
- διακρίσεις 90, 106-112 τ' 1^{ος}., 15 τ' 2^{ος}.,
- δομή του κειμένου 69 τ' 2^{ος}., 67 τ' 3^{ος}.,
- εθελοντισμός 6-7 τ' 3^{ος}., 100 τ' 2^{ος}.,
- ειρήνη 36, 69-73, 76-78, 90-91, 97, 127 τ' 2^{ος}., .
- έκφραση 49, 79-80, 99-100 τ' 1^{ος}., 7, 19-21, 45 τ' 2^{ος}.,
- Ελλάδα, Έλληνες, ελληνισμός 7-20, 32, 38-46, 53, 63, 77, 83, 106 τ' 1^{ος}., 22, 37-39, 61 τ' 2^{ος}., 112-112, 6-7, 76 τ' 3^{ος}.,
- εναντίωση 30 τ' 3^{ος}.,
- επικοινωνία 49-50, 75-76 τ' 1^{ος}., 11, 25 τ' 2^{ος}., 44, 55, 61, 69 τ' 3^{ος}.,
- επιστήμες 71 τ' 1^{ος}., 52 τ' 2^{ος}.,
- εργασία, επάγγελμα 91 τ' 1^{ος}., 16, 44, 73 τ' 3^{ος}.,

- **ερευνητική εργασία** 7, 34-39, 45-47 τ' 1^{ος}.,
- **Ευρώπη (Ενωμένη), Ευρωπαϊκή Ένωση** 18-25, 28-36, 37-44, 62-65 τ' 2^{ος}.,
- **καλλιτέχνης** 42 τ' 1^{ος}., 80-81 τ' 2^{ος}., 19-20, 35 τ' 3^{ος}.,
- **Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις, Μη Κυβερνητικοί Οργανισμοί** 5-7 τ' 3^{ος}.,
- **κυριολεξία** 85 τ' 1^{ος}., 7-9 τ' 2^{ος}.,
- **λόγος ευθύς** 85 τ' 1^{ος}., 93-112 τ' 1^{ος}., 17 τ' 2^{ος}.,
πλάγιος 85 τ' 1^{ος}., 93-112 τ' 1^{ος}., 17 τ' 2^{ος}.,
προφορικός 32 τ' 1^{ος}., 85 τ' 1^{ος}., 93-112 τ' 1^{ος}.,
29 τ' 2^{ος}., 46 τ' 2^{ος}., 57, 78 τ' 3^{ος}.,
υποθετικός 105, 121-127 τ' 2^{ος}., 17 τ' 3^{ος}.,
- **μέλλον** 42, 51, 59, 69, 77 τ' 3^{ος}.,
- **μετανάστες** 10, 101 τ' 1^{ος}., 38-42 τ' 2^{ος}.,
- **μεταφορά** 85 τ' 1^{ος}., 7-9 τ' 2^{ος}.,
- **μετωνυμία** 19, 32-34 τ' 3^{ος}.,
- **μόρια** 22, 61, 100 τ' 1^{ος}., 42,53-54, 77-78 τ' 3^{ος}.,
- **ομόηχες λέξεις** 95 τ' 2^{ος}.,
- **ορισμός** 111 τ' 1^{ος}., 6-9 τ' 3^{ος}.,
- **παρώνυμα, παρώνυμες λέξεις** 96-97 τ' 2^{ος}.,
- **περίληψη** 68,78 τ' 3^{ος}.,
- **πόλεμος** 8, 102 τ' 1^{ος}., 69-81, 84, 88-93, 97, 100, 113, 119 τ' 2^{ος}., 37 τ' 3^{ος}.,
- **πολιτισμός** 8-11,48 τ' 1^{ος}., 11, 22-25, 37, 53 τ' 2^{ος}., 71 τ' 3^{ος}.,
- **πολυσημία** 66-69, 82 τ' 2^{ος}.,
- **προκατάληψη** 85, 91, 96, 111 τ' 1^{ος}., 9, 61 τ' 2^{ος}.,

■ **προτάσεις**

δευτερεύουσες 23, 48, 55-66, 79-84, 98-100, 106 τ' 1^{ος}., 26, 35, 69, 77, 82-87, 91, 104-105, 114-122, 127 τ' 2^{ος}., 19, 24-31, 41, 58 τ' 3^{ος}.,

επιρρηματικές 48, 56, 59 τ' 1^{ος}., 27, 35, 78, 84, 115, 112 τ' 2^{ος}., 25, 29 τ' 3^{ος}.,

αιτιολογικές 69, 77-78, 104 τ' 2^{ος}.,

αναφορικές 18, 27-40, 43-46, 67 τ' 2^{ος}.,

αποτελεσματικές 19, 24-31, 41 τ' 3^{ος}.,

εναντιωματικές 19, 24-31, 41 τ' 3^{ος}.,

τελικές 69, 78-85, 104 τ' 2^{ος}.,

υποθετικές 122-127 τ' 2^{ος}.,

χρονικές 105, 114-127 τ' 2^{ος}.,

ονοματικές 48, 56-66, 100 τ' 1^{ος}., 26-27, 35, 77 τ' 2^{ος}.,

αναφορικές 18, 27-40, 43-46, 67 τ' 2^{ος}.,

βουλητικές 48, 61-65, 84 τ' 1^{ος}.,

ειδικές 48, 59-61, 79-84 τ' 1^{ος}.,

ενδοιαστικές 48, 63, 66, 84 τ' 1^{ος}.,

πλάγιες ερωτηματικές 85, 49-109 τ' 2^{ος}., 17 τ' 2^{ος}.,

κύριες 23-24, 57-59, 96 τ' 1^{ος}., 27, 91, 118 τ' 2^{ος}., 29-31, 56-60 τ' 3^{ος}.,

■ **προϋπόθεση 51, 56-57 τ' 1^{ος}., 105, 125-127 τ' 2^{ος}., 7, 23, 76 τ' 3^{ος}.,**

■ **ρατσισμός 86-89, 97, 106-109 τ' 1^{ος}., 6 τ' 2^{ος}., 65 τ' 3^{ος}.,**

■ **σημασία της λέξης 7, 37-42, 49, 59-75 τ' 1^{ος}., 6, 18, 35, 57-62, 94, 105, 122 τ' 2^{ος}., 5-8, 12, 23, 32, 42, 51-56, 61, 78 τ' 3^{ος}.,**

- σκοπός 56-57 τ' 1^{ος}., 77, 82, 98 τ' 2^{ος}.,
- στερεότυπο 85, 106-112 τ' 1^{ος}., 8, 16 τ' 2^{ος}.,
- στίξη 42, 56-61, 76 τ' 3^{ος}.,
- σύνδεση προτάσεων 7, 12, 21, 24-29, 45-49 τ' 1^{ος}.,
- σύνδεση παρατακτική προτάσεων 7, 12-32 τ' 1^{ος}.,
- σύνδεση υποτακτική προτάσεων 7, 12-32 τ' 1^{ος}.,
- σύνδεσμοι 49, 60-65, 85 τ' 1^{ος}., 36, 87, 122, 125 τ' 2^{ος}.,
17, 54 τ' 3^{ος}.,
- συνδετική λέξη 22, 26-32 τ' 1^{ος}.,
- συνώνυμα, συνώνυμες λέξεις 38, 99 τ' 1^{ος}., 57-62, 67
τ' 2^{ος}.,
- συστατικά του κειμένου 69, 86-93, 104 τ' 2^{ος}.,
- σχήμα λόγου 5, 21 τ' 2^{ος}., 19, 32, 61-65 τ' 3^{ος}.,
- τέχνη 8, 20 τ' 1^{ος}., 24, 65, 104 τ' 2^{ος}., 19-23, 29, 37-40
τ' 3^{ος}.,
- υπώνυμα, υπώνυμες λέξεις 10-13, 17 τ' 3^{ος}.,
- χρόνος 58 τ' 1^{ος}.,

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΤΟΥ 3ου ΤΟΜΟΥ

6η ΕΝΟΤΗΤΑ Ενεργοί πολίτες για την υπεράσπιση οικουμενικών αξιών	
Γ1. Υπώνυμα.....	5
Γ2. Ορισμός	6
Δ. Δραστηριότητες παραγωγής λόγου	12
Διαθεματική εργασία	16
Ανακεφαλαιωτικός πίνακας	17
7η ΕΝΟΤΗΤΑ Τέχνη: Μια γλώσσα για όλους, σε όλες τις εποχές..	19
A. Εισαγωγικά κείμενα	20
B. Αποτελεσματικές και εναντιωματικές προτάσεις	24
B1. Αποτελεσματικές προτάσεις	24
B2. Εναντιωματικές προτάσεις	27
Γ. Μετωνυμία	32
Δ. Δραστηριότητες παραγωγής λόγου	34
Διαθεματική εργασία	39
Ανακεφαλαιωτικός πίνακας	41
8η ΕΝΟΤΗΤΑ Μπροστά στο μέλλον..	42
A. Εισαγωγικά κείμενα	43
B. Μόρια	51
Γ. Στίξη.....	55
Δ. Σχήματα λόγου.....	60
Ε. Περίληψη	65
ΣΤ. Δραστηριότητες παραγωγής λόγου.....	71
Διαθεματική εργασία	75
Ανακεφαλαιωτικός πίνακας	76
ΓΛΩΣΣΑΡΙ	78
ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΟΡΩΝ	82

Βάσει του ν. 3966/2011 τα διδακτικά βιβλία του Δημοτικού, του Γυμνασίου, του Λυκείου, των ΕΠΑ.Λ. και των ΕΠΑ.Σ. τυπώνονται από το ΙΤΥΕ - ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ και διανέμονται δωρεάν στα Δημόσια Σχολεία. Τα βιβλία μπορεί να διατίθενται προς πώληση, όταν φέρουν στη δεξιά κάτω γωνία του εμπροσθόφυλλου ένδειξη «ΔΙΑΤΙΘΕΤΑΙ ΜΕ ΤΙΜΗ ΠΩΛΗΣΗΣ». Κάθε αντίτυπο που διατίθεται προς πώληση και δεν φέρει την παραπάνω ένδειξη θεωρείται κλεψίτυπο και ο παραβάτης διώκεται σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 7 του νόμου 1129 της 15/21 Μαρτίου 1946 (ΦΕΚ 1946,108, Α').

Απαγορεύεται η αναπαραγωγή οποιουδήποτε τμήματος αυτού του βιβλίου, που καλύπτεται από δικαιώματα (copyright), ή η χρήση του σε οποιαδήποτε μορφή, χωρίς τη γραπτή άδεια του Υπουργείου Παιδείας, Θρησκευμάτων και Αθλητισμού / ΙΤΥΕ - ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ.